



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

สภาพปัญหาและแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2

สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

PROBLEMS AND GUIDELINES FOR GATHERING EVIDENCE IN INVESTIGATING
FIRE CRIME SCENES



By
MISS Charukun YINDEE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Science FORENSIC SCIENCE
Department of FORENSIC SCIENCE
Academic Year 2024
Copyright of Silpakorn University

650720009 : นิติวิทยาศาสตร์ แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : คดีเพลิงไหม้, ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ, ชั้นสอบสวน, ปัญหา, แนวทาง

นางสาว จารุกุล ยินดี: สภาพปัญหาและแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร. ศิริพร นุชสำเนียง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 16 คน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ยังพบปัญหา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ การบริหารจัดการในสถานที่เกิดเหตุ รวมถึง งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ และพบปัญหาจากภายนอก เช่น ช่องว่างกฎหมาย ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ภาวะเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงสภาพอากาศที่เกิดขึ้นขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เป็นต้น โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ของเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการป้องกันและรักษาสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน ซึ่งได้เสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ เพิ่มงบประมาณสำหรับอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานคดีเพลิงไหม้ ให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการแก้ไขหรือเพิ่มเติมข้อกฎหมาย

650720009 : Major FORENSIC SCIENCE

Keyword : fire crime scenes, scene inspections, investigating, problems, guidelines

MISS Charukun YINDEE : Problems and guidelines for gathering evidence in investigating fire crime scenes Thesis advisor : Associate Professor Police Colonel Siriporn Nuchsamnieng, Ph.D.

This research was to study the problem and propose guidelines for gathering evidence in investigating fire crime scenes. The research was qualitative in nature. The research instrument is a semi-structured interview form with in-depth interviews with 16 key informants. The study found that there are still issues with fire scene inspections. due to the lack of knowledge and understanding of the officers involved, the management of the incident location, including the budget and equipment used in performing duties, and external problems such as legal loopholes, the public lacking knowledge and understanding when a fire occurs, the economic downturn, the technology to assist in performing duties, and including the weather at the time and after the accident occurred. The analysis in this study can be used to improve or develop evidence collection in forensic fires, investigators, prosecutors, and relevant agencies, especially in the prevention and maintenance of the scene and witnesses, Thus proposed guidelines for collecting evidence in fire cases involving relevant officials are as follows: preparing the guidelines for evidence collection in fire investigations, increasing budgets for equipment and tools used in fire investigations, and educating the public, including amending or supplementing legislative provisions.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้ทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกหญิง ดร.ศิริพร นุชสำเนียง ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี ดร.นพรุจ ศักดิ์ศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำแนวทางการทำวิจัย และคอยติดตามความคืบหน้า ตลอดจนชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหา อันเกิดประโยชน์ในการทำงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง ประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ที่สละเวลาและสนับสนุน ให้คำแนะนำ และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยให้ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่จากศูนย์พิสูจน์หลักฐานกลาง และศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 7 จังหวัดนครปฐม พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลพลโยธิน และสถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ รวมถึงพนักงานอัยการ ทนายความ และเจ้าหน้าที่ด้านประกันภัยทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลสำคัญ และคำแนะนำต่างๆ ให้เข้าใจหลักการปฏิบัติงาน อันเป็นประโยชน์แก่งานวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สาขานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ช่วยในการดำเนินการทางเอกสาร และคำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกท่าน ที่คอยให้การช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจเสมอมาและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาในครั้งนี้ และขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

จารุกุล ยินดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 คำถามการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีอาญา กรณีคดีเพลิงไหม้.....	6
2.2 ข้อกฎหมายและทฤษฎีการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา.....	14
2.3 ทฤษฎีการเกิดเพลิงไหม้.....	18
2.4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ.....	21
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39

3.1 ประเภทและรูปแบบของการวิจัย.....	39
3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3.3 เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	42
3.5 วิเคราะห์ข้อมูล.....	42
3.6 จริยธรรมในการวิจัย.....	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	45
4.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้	48
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	68
5.1 สรุปผลการวิจัย	68
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	73
5.3 ข้อเสนอแนะ	77
รายการอ้างอิง.....	79
ประวัติผู้เขียน.....	81



สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สรุประดับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	46



สารบัญรูปร่าง

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38
ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปขั้นตอนการวิจัย.....	44



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมีเหตุเพลิงไหม้เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งซึ่งจากสถิติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในปี 2566 เกิดอัคคีภัยสูงถึง ร้อยละ 60 ของสาธารณภัยทั่วประเทศ(กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) ซึ่งเป็นภัยที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และมีการสูญเสียต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินอย่างมหาศาล และจากสถิติของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในช่วงเดือน มกราคม 2566 ถึง เดือนตุลาคม 2566 พบเหตุไฟไหม้อาคารและสิ่งของภายในอาคาร รวม 531 เหตุ เหตุไฟฟ้าลัดวงจร 916 เหตุ และไฟไหม้ยานพาหนะ 189 เหตุ(สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) ซึ่งการเกิดไฟไหม้จากเหตุดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ยานพาหนะรวมทั้งสิ่งของเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆที่อยู่ในครัวเรือน เช่นห้องครัว เป็นสถานที่ที่ใช้ประกอบอาหาร และมีเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร ซึ่งถ้าหากมีการเปิดแก๊สทิ้งไว้ หรือไม่ได้ดูแลสายท่อนำก๊าซ ก็อาจเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดเพลิงไหม้ และเนื่องด้วยห้องครัวเป็นสถานที่ที่มีถังก๊าซ เมื่อเกิดเหตุก็อาจทำให้มีความรุนแรงและควบคุมได้ยาก และในห้องครัวมักจะมีคราบน้ำมันสะสม ก็อาจทำให้ไฟลุกลามได้อย่างรวดเร็ว และในส่วนของโครงสร้างบ้าน หรือที่อยู่อาศัยที่มีระยะเวลาชาน ก็มีความเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้สูงเช่นกัน เนื่องจากอุปกรณ์ไฟฟ้ามีความเสื่อมสภาพ โครงสร้างอาคารที่ไม่มั่นคง ก็อาจทรุดตัวได้เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ขึ้น สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆภายในที่เกิดเหตุมักจะถูกเผาไปด้วย จึงอาจทำให้พยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการหาสาเหตุของการเกิดไฟไหม้ ซึ่งเหตุเพลิงไหม้ต่างๆ เกิดได้จากสารเคมี จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงธรรมชาติ อุปกรณ์ไฟฟ้าลัดวงจร ประกายไฟจากการเสียดทานของเครื่องจักรไฟฟ้า หรือการที่วัสดุไวไฟเกิดการสัมผัสกัน และจากการลอบวางเพลิง ซึ่งในกรณีต่างๆที่ทำให้เกิดเพลิงไหม้นั้น เป็นไปได้ว่าเกิดจากมีผู้กระทำการใดให้เกิดเพลิงไหม้หรือเกิดเพลิงไหม้ด้วยสารเคมีหรือเกิดเพลิงไหม้ด้วยปฏิกิริยาของตัวมันเอง และบางกรณีเกิดเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ หรือการที่ถูกเผาไหม้จนหมด

พยานหลักฐานส่วนใหญ่จะอยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งหากมีการเกิดเพลิงไหม้ที่พยานหลักฐานถูกเผาไหม้จนหมด จึงเป็นการยากแก่การสืบสวนสอบสวน และการค้นหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเพื่อหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ รวมทั้งเป็นการยากแก่การหาผู้กระทำความผิด หรือในกรณีที่พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุซึ่งต้องนำพยานหลักฐานมาผ่านกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอุปกรณ์อาจมีจำนวนจำกัดและมีเพียงบางภาคส่วน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านเหตุเพลิง

ใหม่โดยเฉพาะอาจมีจำนวนจำกัด ซึ่งอาจทำให้พยานหลักฐานต่างๆ ได้รับการตรวจสอบไม่เพียงพอ เช่นกรณีเพลิงไหม้อาคารอเนกประสงค์ ตามคำวินิจฉัยสำนักความรับผิดชอบแพ่ง ซึ่งการตรวจสอบสภาพสถานที่เกิดเหตุ ได้มีการเคลื่อนย้ายวัตถุจึงทำให้สภาพที่ตรวจไม่ต่อเนื่องตรงตามสภาพที่แท้จริง จึงไม่สามารถลงความเห็นยืนยันสาเหตุที่แท้จริงได้ และในกรณีเหตุเพลิงไหม้อาคาร ซึ่งไม่พบวัตถุพยานในการใช้วางเพลิง และไม่พบหลักฐานใดที่เกิดจากไฟฟ้าลัดวงจร และไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นคนร้าย

จากตัวอย่างข้างต้น การรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ รวมถึงการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้คลี่คลายสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ได้ ดังนั้นอุปกรณ์ที่มีการใช้งานที่เฉพาะตัวและใช้เทคนิคพิเศษ และรวมถึงความรู้ความสามารถของพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้ามีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีทั้งในด้านการใช้อุปกรณ์ การมีจำนวนอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อเจ้าหน้าที่ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอย่างถูกต้องตามหลักการ รวมทั้งมีความรู้ในด้านกฎหมายการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน มีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามขั้นตอน ก็จะช่วยส่งผลให้นำพยานหลักฐานที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ มาใช้กระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ เพื่อนำเสนอสภาพปัญหาและแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุกรณีคดีเพลิงไหม้ ในการพิสูจน์หาสาเหตุและการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และงานวิจัยนี้ได้แสดงถึงการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ ซึ่งต่างจากงานวิจัยอื่นที่เป็นการทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์และการทดลองด้านเพลิงไหม้ อีกทั้งยังมีเจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัยเป็นหนึ่งในผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมด้านเพลิงไหม้มากขึ้น และผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้ จะสร้างประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พยานหลักฐานในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ สามารถหาสาเหตุที่แท้จริงและนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้
- 1.2.2 เพื่อนำเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

1.3 คำถามการวิจัย

- 1.3.1 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ มีอะไรบ้าง

1.3.2 แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ควรมีแนวทางใด

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาประกอบด้วย 1) กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีความผิดทางอาญา 2) ประเภทของการเกิดเพลิงไหม้ 3) ข้อกฎหมายของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา 4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้ 5) ขั้นตอนการตรวจสถานที่เกิดเหตุ 12 ขั้นตอนตามหลัก FBI

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กำหนดเกณฑ์คัดเลือกดังนี้

1) เป็นบุคคลที่ผ่านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะคดีเพลิงไหม้มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

2) ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย

3) สามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาได้เป็นอย่างดี จากประสบการณ์โดยตรงเพื่อครอบคลุมในข้อมูลให้มากที่สุด

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 16 คน ประกอบด้วย 1) พนักงานสอบสวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานจำนวน 5 คน 3) พนักงานอัยการ 2 คน 4) ทนายความ 2 คน และ 5) เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย 2 คน

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่เดือนเมษายน 2567 ถึงเดือนกันยายน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

พยานหลักฐาน หมายถึง พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ตลอดจนหลักฐานต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเครื่องพิสูจน์การกระทำความผิดได้

เพลิงไหม้ หมายถึง เปลวเพลิงที่เกิดจากการลุกไหม้

อัคคีภัย หมายถึง ภัยอันตรายอันเกิดจากไฟที่ขาดการควบคุมดูแล ทำให้เกิดการติดต่อกันลุกลามตามบริเวณที่มีเชื้อเพลิงเกิดการลุกไหม้ต่อเนื่อง

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หมายถึง การตรวจวิเคราะห์สถานที่ที่เป็นจุดเริ่มแรกของการกระทำความผิด รวมทั้งบริเวณที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำผิดนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการติดตามตัวคนร้ายและพิสูจน์การกระทำความผิด

สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ หมายถึง สภาพปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐานคดีเพลิงไหม้ รวมถึงสภาพปัญหาภายในและภายนอกของหน่วยงาน โดยส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ในคดีเพลิงไหม้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน (4M) หมายถึง ปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กร ประกอบด้วยด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และด้านการบริหารจัดการ (Management) ซึ่งการบริหารองค์กรจะประสบผลสำเร็จ ต้องบริหารจัดการทั้ง 4 ด้านควบคู่กันอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัญหภายนอกหน่วยงาน (PEST) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ โดยเพื่อประเมินผลกระทบและการรับมือการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง (Political) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านสภาพสังคม (Social) และด้านเทคโนโลยี (Technological)

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ทางด้านวิชาการ ได้ทราบข้อมูลและความรู้ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้ รวมทั้งทราบสภาพปัญหาและแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้

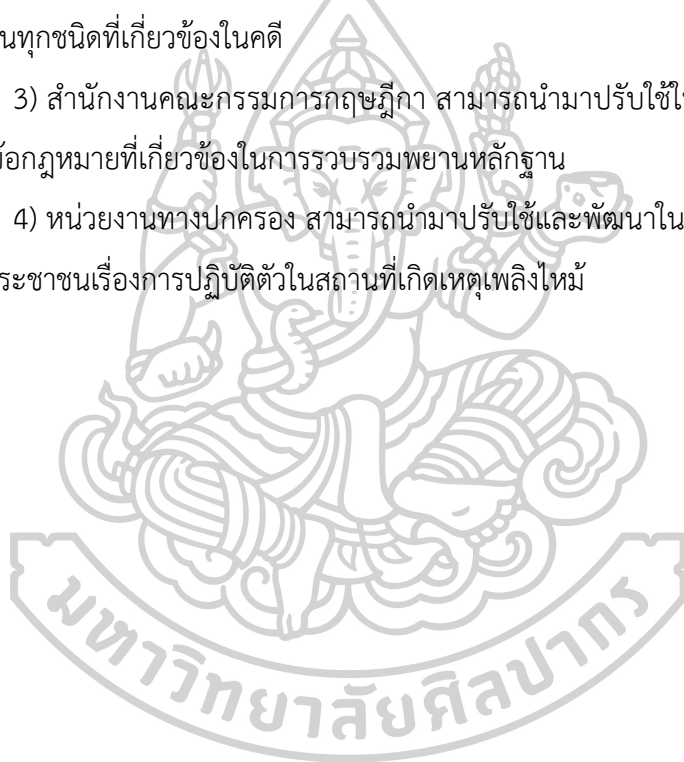
1.6.2 ทางด้านการประยุกต์ใช้ ได้นำเสนอแนวทางแก้ไขในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ในคดีเพลิงไหม้ สำหรับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปรับใช้หรือพัฒนา เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

1) ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สามารถนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดับเพลิงในการเข้าสถานที่เกิดเหตุ และการรักษาสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง รวมถึงการนำไปพัฒนาระบบองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุได้

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สามารถนำไปพัฒนาระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ และการรวบรวมพยานหลักฐานทุกขั้นตอน รวมถึงการตรวจวัตถุพยานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องในคดี

3) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สามารถนำมาปรับใช้ในการร่างกฎหมาย หรือแก้ไขเพิ่มเติมข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน

4) หน่วยงานทางปกครอง สามารถนำมาปรับใช้และพัฒนาในการประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการปฏิบัติตัวในสถานที่เกิดเหตุเพลิงไหม้



บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการศึกษาดังนี้

- 2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีอาญา กรณีคดีเพลิงไหม้
- 2.2 ข้อกฎหมายและทฤษฎีการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา
- 2.3 ทฤษฎีการเกิดเพลิงไหม้
- 2.4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ กรณีเพลิงไหม้
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีอาญา กรณีคดีเพลิงไหม้

ในส่วนนี้ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อย่อยให้เห็นถึงหลักกฎหมายอาญาที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญารวมถึงโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ซึ่งมีหัวข้อย่อย ดังนี้

- 2.1.1 กฎหมายอาญา
- 2.1.2 โครงสร้างความรับผิดทางอาญา
- 2.1.3 บทบัญญัติกฎหมายกรณีวางเพลิง

2.1.1 กฎหมายอาญา

เป็นเรื่องกฎหมายข้อบังคับ กรอบแห่งความประพฤติเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมนั้น โดยมีลักษณะเป็นทั้งข้อห้ามข้อบังคับ โดยกำหนดความผิดเป็นการเฉพาะบอกไว้ชัดเจนว่าพฤติกรรมอย่างใดถือว่าเป็นอาชญากรรมและบัญญัติโทษไว้ให้ดำเนินการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทุกคนพิจารณาอย่างเป็นธรรมให้ถือว่าการลงโทษเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับทุกข์ทรมานและสำนึกผิด โดยจะไม่กระทำซ้ำอีกและป้องกันมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งผู้พิพากษาจะเป็นผู้พิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและควรลงโทษตามกฎหมายมากน้อยเพียงใด

2.1.2 โครงสร้างความรับผิดทางอาญา ประกอบด้วย

กระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนด

โดยเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลที่กระทำขึ้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาหรือไม่ โดยพิจารณาการกระทำซึ่งองค์ประกอบดังนี้

1. การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก

2. การกระทำครบองค์ประกอบภายใน

3. ผลของการกระทำต้องสัมพันธ์กับการกระทำ

1. การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก มี 3 ส่วน

1.1 ผู้กระทำ กฎหมายอาญาบัญญัติว่าผู้ใดทำหรือกระทำการใดที่บัญญัติว่าเป็นความผิด ต้องรับผิดชอบในทางอาญา

1.1.1 กระทำความผิดเอง โดยถือเอาการกระทำนั้นเป็นการกระทำของผู้กระทำนั้นเองมี 3 ลักษณะคือ 1. ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง 2. ใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำ ความผิด เช่น แอบเอางูเห่ามาใส่ไว้ในบ้านเพื่อให้ผู้อื่นถูกงูกัดตาย 3. การใช้บุคคลผู้ที่ไม่มีการกระทำ เป็นเครื่องมือในการกระทำ ความผิด เช่น สะกดจิตให้กระทำความผิด

1.1.2 กระทำความผิดโดยอ้อม โดยหลอกใช้ให้บุคคลอื่นซึ่งมีการกระทำไปกระทำผิด โดยที่ผู้ถูกหลอกหรือถูกใช้ไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ซึ่งในทางกฎหมายถือว่าผู้หลอกหรือใช้นั้นมีเจตนากระทำความผิดและเป็นผู้กระทำความผิดโดยอ้อมเสมือนว่าผู้ใช้หรือผู้หลอกได้กระทำความผิดด้วยตนเอง

1.1.3 ผู้กระทำความผิดหลายคน กรณีที่ผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดหลายคน โดยแต่ละคนมีบทบาทที่ต่างกันตามพฤติการณ์ที่ต่างกันและกฎหมายกำหนดความผิดและบทลงโทษแตกต่างกันดังนี้ 1. ฐานเป็นตัวการ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 2. ผู้กระทำความผิดฐานเป็นผู้ใช้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84 3. ฐานเป็นผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 86

1.2 การกระทำ การกระทำที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 59 วรรคแรกต้องครบองค์ประกอบทั้งสามส่วนหากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วการจะทำงานจะไม่ครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดซึ่งทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา

มีการกระทำ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคแรก วางหลักเกณฑ์ว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาเมื่อได้กระทำ ทั้งเจตนาหรือกระทำโดยประมาทหรือกระทำโดยไม่เจตนาและไม่ประมาท ซึ่งการจะพิจารณาว่าต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหรือไม่ต้องพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้นมีการกระทำหรือไม่ หากมีการกระทำจึงจะพิจารณาหลักเกณฑ์ต่อไป แต่ถ้าพิจารณาว่าบุคคลนั้นไม่มีการกระทำจะไม่พิจารณาในหลักเกณฑ์ต่อไปเพราะเมื่อไม่มีการกระทำตามกฎหมายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญา ตามมาตรา 59 วรรคแรก โดยการกระทำหมายถึงการเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย โดยรู้สำนึกหรืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ เป็นการศึกษา ตกลงใจและกระทำการตามที่คิด

1.2.1. การเคลื่อนไหวร่างกาย

การเคลื่อนไหวร่างกายที่ถือว่ามีผลกระทบ เป็นการผ่านกระบวนการคิด ตัดสินใจ และมีการเคลื่อนไหวร่างกายกระทำตามที่ตัดสินใจ จึงถือได้ว่ามีผลกระทบในทางกฎหมาย เช่น การเอาปืนไปยิง การเดินไปหยิบของผู้อื่นมาโดยเอามาเป็นของตน การเอามัดไปแทงผู้อื่น เป็นต้น

การเคลื่อนไหวร่างกายที่กฎหมายไม่ถือว่ามีผลกระทบ เช่น การสะกดจิต การถูกผลัก การละเมอ เป็นโรคลมบ้าหมูหรือชักกระตุกโดยไม่รู้ตัว หรือคนที่อยู่ในสภาวะที่ไม่สามารถบังคับตัวเองได้ เด็กทารกหรือไร้เดียงสา รวมถึงคนบ้า เป็นต้น

1.2.2 การไม่เคลื่อนไหวร่างกายที่กฎหมายถือว่ามีผลกระทบ แบ่งได้ 2 ประเภท

1.2.2.1 การกระทำโดยงดเว้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคท้าย “การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” ซึ่งหมายความว่า การไม่เคลื่อนไหวร่างกายหรือการอยู่นิ่ง ถือว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่ง เป็นการกระทำโดยงดเว้น แต่ต้องงดเว้นที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผล คือเป็นหน้าที่เฉพาะเจาะจงแต่หากละเลยไม่ทำตามหน้าที่ หากการไม่ทำตามหน้าที่นั้นเกิดผลอย่างใดขึ้น ทางกฎหมายถือว่าเป็นการกระทำโดยการงดเว้น เช่น

หน้าที่ที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ ตามมาตรา 1563 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือในกรณีของสามีภรรยาที่มีหน้าที่ต้องอุปการะซึ่งกันและกันตามมาตรา 1461

หน้าที่ที่เกิดจากการยอมรับโดยเฉพาะ เช่น เกิดจากสัญญาต้องปฏิบัติตามสัญญานั้น หากไม่ปฏิบัติถือว่าเป็นการไม่ทำหน้าที่ ย่อมถือว่าเป็นการกระทำโดยงดเว้น เช่น กรณีพี่เลี้ยงเด็กหรือรับจ้างเลี้ยงเด็ก หรือผู้ดูแลความปลอดภัยของผู้มาใช้บริการสระว่ายน้ำ หรือผู้ที่ดูแลควบคุมเครื่องปิดกั้นรถไฟ

หน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อนๆ ของตน กรณีที่รับอาสาแล้วเกิดหน้าที่ที่จะต้องทำให้เสร็จสิ้น หากไม่ทำให้เสร็จตลอดรอดฝั่งหรือทำครึ่งๆกลางๆ หากเกิดผลอันใดขึ้นย่อมต้องรับผิดชอบในผลนั้นด้วย เช่น กรณีอาสาช่วยคนตาบอดข้ามถนน แล้วทิ้งคนตาบอดไว้กลางทางไม่พาไปส่งให้เสร็จสิ้น แล้วคนตาบอดโดนรถชนถึงแก่ความตายถือได้ว่าได้กระทำโดยงดเว้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

1.2.2.2 การกระทำโดยละเว้น การไม่ทำหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ หากเป็นเป็นหน้าที่โดยทั่วไปที่ไม่ใช่หน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลใดโดยเฉพาะแล้ว ถือว่าเป็นการมีการกระทำโดยการละเว้น หากเกิดผลอันใดขึ้นย่อมต้องรับผิดชอบในทางอาญา เช่น หน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้บุคคล

ทั่วไปมีหน้าที่ช่วยเหลือกันหากเห็นผู้อื่นอยู่ในอันตราย หากสามารถช่วยเหลือได้โดยที่ไม่ได้ทำให้ตนเองเดือดร้อนก็ไม่ควรนิ่ง ควรจะช่วยเหลือตามที่จำเป็น

1.3 วัตถุประสงค์ของการกระทำ หากการกระทำใดขาดวัตถุประสงค์แห่งการกระทำ การกระทำนั้นไม่มีความผิดเช่นองค์ประกอบความผิดฐานฆ่าผู้อื่น “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น” จะแยกได้เป็นสามส่วน ดังนี้

ผู้กระทำคือผู้ใด

การกระทำคือการฆ่า

วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือผู้อื่น ถ้าเป็นกรณี ที่ผู้ใดฆ่าคนที่ตายแล้ว ถือว่าวัตถุประสงค์แห่งการกระทำไม่ใช่ผู้อื่น ถือว่าไม่มีความผิด

2. การกระทำครบองค์ประกอบภายใน

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาทหรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา กล่าวคือกฎหมายอาญากำหนดให้บุคคลต้องรับโทษในทางอาญาเมื่อการกระทำนั้นมียุทธศาสตร์บัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และการกระทำจะเป็นความผิดอาญาได้ต่อเมื่อผู้กระทำได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่กระทำโดยประมาทซึ่งอาจเป็นความผิดได้เมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นไม่ประมาทก็เป็นความผิดหรือกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการกระทำไม่เจตนาไม่ประมาทก็เป็นความผิด (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2549)

องค์ประกอบภายใน

กระทำโดยเจตนา หมายถึงการกระทำที่ผู้กระทำประสงค์หรือเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลอย่างไร โดยปกติหากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่ประสงค์หรือเล็งเห็นย่อมเป็นความผิดสำเร็จ เว้นแต่ความผิดที่ไม่ต้องการผลอาจเป็นความผิดสำเร็จทันทีที่ที่ครบองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน โดยไม่ต้องรอว่าเกิดผลอย่างไร เจตนาการกระทำความผิดแบ่งเป็นสองประเภทคือเจตนาธรรมดาและเจตนาพิเศษ โดยหลักการพิจารณาว่าผู้ใดมีการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 59 วรรคสองและวรรคสามเพราะการกระทำโดยเจตนาที่ผู้กระทำจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดและผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2549)

เจตนาธรรมดา แบ่งออกเป็น เจตนาตามความจริงกับเจตนาโดยผลของกฎหมาย

1. เจตนาตามความจริง ได้แก่ เจตนาประสงค์ต่อผลกับเจตนาเล็งเห็นผล ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสองบัญญัติว่า “การกระทำโดยเจตนาได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย”

เจตนาประสงค์ต่อผลหรือเจตนาโดยตรง เป็นกรณีที่มุ่งหมายหรือประสงค์ให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นซึ่งหากผลเกิดตามที่มุ่งหมายผู้นั้นต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติแต่ถ้าไม่เกิดผลตามที่มุ่งหมายถือว่าผู้นั้นได้ลงมือกระทำความผิดแล้ว กฎหมายบัญญัติให้ผู้นั้นรับผิดชอบฐานพยายามกระทำความผิด

เจตนาเล็งเห็นผล เป็นกรณีที่ผู้กระทำไม่ได้มุ่งหมายหรือประสงค์ให้เกิดผลโดยตรง แต่พฤติการณ์ของการกระทำ ผู้กระทำสามารถคาดหมายได้ว่าผลอาจจะเกิดขึ้น และแม้จะไม่เกิดผลแต่ทางกฎหมายถือว่าผู้กระทำมีเจตนาเล็งเห็นผลแล้ว ต้องรับผิดชอบฐานกระทำโดยเจตนา การพิจารณาเจตนาเล็งเห็นผลเป็นกรณีที่พิจารณารองลงมาจากรศประสงค์ต่อผล

2. เจตนาโดยผลของกฎหมาย หรือเจตนาโอนหรือกระทำโดยพลาด

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 60 บัญญัติว่า “ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ผลของการกระทำเกิดแก่บุคคลหนึ่งโดยพลาดไปให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นเพราะฐานะของบุคคลหรือเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลร้ายมิให้นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำให้หนักขึ้น” กล่าวคือกรณีที่ผู้กระทำเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ผลของการกระทำพลาดไปเกิดกับบุคคลหนึ่งในทางกฎหมายถือว่าผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อบุคคลที่ได้รับผลร้ายนั้นด้วย

เจตนาพิเศษ หรือมูลเหตุจูงใจให้กระทำความผิดซึ่งการกระทำความผิดบางฐานความผิดผู้กระทำความผิดมีเพียงเจตนากระทำความผิดอย่างเดียวไม่พอ กฎหมายกำหนดให้ต้องมีมูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดด้วยจึงจะเป็นความผิด สังเกตได้จากถ้อยคำว่าเพื่อ เช่นพาไปเพื่อการอนาจาร หรือ คำว่าโดยทุจริต

กระทำโดยประมาท ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสี่บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาทความหมายกระทำโดยประมาทคือ การกระทำความผิดที่มีใจเจตนาแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจากต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่”

หลักเกณฑ์ของการกระทำโดยประมาท

1. ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนา

2. กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ความหมายคือ

ภาวะหมายถึง ขณะกระทำการนั้นอยู่ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอหรือไม่

วิสัยหมายถึง สภาพในตัวของผู้กระทำ อย่างเช่น วิสัยของคนธรรมดาทั่วไป พิจารณาจาก อายุ การศึกษา เพศหรือบุคคลผู้มีวิชาชีพ อย่างเช่น แพทย์

พฤติการณ์หมายถึง เหตุภายนอกตัวผู้กระทำเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขณะกระทำว่าเป็นอย่างไร

3. ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่

การกระทำโดยไม่เจตนาและไม่ประมาท ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาทหรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

1. เมื่อกระทำโดยเจตนา
2. ช้อยกเว้นได้กระทำโดยประมาท
3. ช้อยกเว้นของช้อยกเว้น ได้กระทำโดยไม่มีเจตนาหรือไม่ประมาท

กล่าวคือหากมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดผู้กระทำต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะกระทำโดยไม่เจตนาหรือไม่ประมาทก็ตาม

3. ผลของการกระทำต้องสัมพันธ์กับการกระทำ

บุคคลต้องรับผิดชอบในผลการกระทำ เมื่อผลนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำหรือสัมพันธ์กับเหตุ หากผลไม่ได้เกิดจากการกระทำหรือเหตุไม่สัมพันธ์กันผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบในผลนั้น พิจารณาดังนี้

1. **หลักผลโดยตรง** คือผลที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำของผู้กระทำตามทฤษฎีเงื่อนไข ซึ่งต้องรับผิดชอบในผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องได้ข้อเท็จจริงว่าผลนั้นเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการกระทำนั้นด้วย

ทฤษฎีเงื่อนไข คือมีการกระทำอันใดอันหนึ่งแล้วผลจะไม่เกิดถือว่าผลเกิดจากการกระทำอันนั้นแม้ว่าผลจะเกิดจากการกระทำอันอื่นด้วยก็ตามในทางตรงกันข้ามหากไม่มีการกระทำอันใดอันหนึ่งแล้วผลก็ยังเกิดอยู่นั้นเองการกระทำอันใดอันหนึ่งนั้นมิได้

2. **หลักผลธรรมดา** ใช้ในกรณีที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งเป็นผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมคือผู้กระทำต้องรับผิดชอบในผลที่มีโทษหนักขึ้นโดยผลนั้นต้องเป็นผลโดยตรงและเป็นผล

ธรรมดา ตามมาตรา 63 ด้วยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 63 บัญญัติว่า ถ้าผลของการกระทำ ความผิดทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้นผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ธรรมดาย่อม เกิดขึ้นได้

ผลธรรมดา คือผลตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสมซึ่งหมายความว่า เป็นผลที่ผู้กระทำสามารถ คาดเห็นความเป็นไปได้ของผลนั้น เช่นหากนายไข่มชกตายนายไก่ ตายนายไก่อก็ไม่นวม ดังนั้นตายนายไก่อ บวมเพราะเป็นผลโดยตรงจากการถูกนายไข่มชก

การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด

เหตุยกเว้นความผิด คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า แม้มีการกระทำอันนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำก็ไม่มี ความผิดทางอาญา เช่น การกระทำอันมีลักษณะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๘ หรือการทำแท้งโดยแพทย์ตาม มาตรา ๓๐๕ สังเกตได้ว่า มาตราเหล่านี้ จะมีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ไม่มี ความผิด”เอาไว้ด้วย

การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

เหตุยกเว้นโทษ คือ เหตุที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ว่า แม้มีการกระทำอันนั้นเกิดขึ้น ผู้กระทำ มีความผิดทางอาญาแล้ว แต่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ เช่น การกระทำ ความผิดด้วยความจำเป็น หรือ ผู้กระทำที่เป็นโรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือนตาม มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง, ถูกบังคับให้เสพสุราหรือของมึนเมา , เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบปี จะสังเกตเห็นว่ามาตราเหล่านี้มีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ต้องรับ โทษ” หรือบัญญัติว่า “ได้รับยกเว้นโทษ”

2.1.3 บทบัญญัติกฎหมายกรณีวางเพลิง ตามลักษณะ ๖ ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิด ภัยอันตรายต่อประชาชน ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา(สถาบันนิติธรรมมาลัย)

มาตรา 217 บัญญัติว่า ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หก เดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา 218 บัญญัติว่า ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- (1) โรงเรือน เรือ หรือแพที่คนอยู่อาศัย
- (2) โรงเรือน เรือ หรือแพอันเป็นที่เก็บหรือที่ทำสินค้า
- (3) โรงมหรสพหรือสถานที่ประชุม
- (4) โรงเรือนอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นสาธารณสถาน หรือเป็นที่สำหรับ ประกอบพิธีกรรมตามศาสนา
- (5) สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน หรือที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ

(6) เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ อันมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป อากาศยาน หรือรถไฟที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี

มาตรา 219 ผู้ใดเตรียมเพื่อกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา 217 หรือมาตรา 218 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพยายามกระทำความผิดนั้น ๆ

มาตรา 220 ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่วัตถุใด ๆ แม้เป็นของตนเอง จนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก เป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์สินที่ระบุไว้ในมาตรา 218 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 218

มาตรา 221 ผู้ใดกระทำให้เกิดระเบิดจนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

มาตรา 222 ผู้ใดกระทำให้เกิดระเบิดจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ทรัพย์สินดังกล่าวในมาตรา 217 หรือมาตรา 218 ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

มาตรา 223 ความผิดดังกล่าวในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 220 มาตรา 221 หรือมาตรา 222 นั้น ถ้าทรัพย์สินที่เป็นอันตราย หรือที่น่าจะเป็นอันตรายเป็นทรัพย์สินที่มีราคาน้อย และการกระทำนั้นไม่น่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 224 ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 221 หรือมาตรา 222 เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี

มาตรา 225 ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2 ข้อกฎหมายและทฤษฎีการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา

ในส่วนนี้ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อย่อยให้เห็นถึงคำว่าพนักงานสอบสวนและการสอบสวนในคดีอาญา แบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

2.2.1 พนักงานสอบสวน

2.2.2 การสอบสวนคดีอาญาที่ขอบด้วยกฎหมาย

2.2.3 ระยะเวลาของการสอบสวน

2.2.1 พนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) วางหลักว่า พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ทำการสอบสวน และ ในมาตรา 221 ได้วางหลักว่า พนักงานสอบสวนนั้นมีอำนาจสอบสวนคดี ผู้ที่ไม่มีหน้าที่ทำการสอบสวนไปทำการสอบสวนก็ไม่ถือว่าผู้นั้นเป็นพนักงานสอบสวน ฉะนั้นจะต้องมีอำนาจ และหน้าที่ทั้งสองประการ

หน้าที่ของพนักงานสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

2.2.2 การสอบสวนคดีอาญาที่ขอบด้วยกฎหมาย

1. ได้ทำโดยเจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้เป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) วางหลักว่า พนักงานสอบสวนหมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมาย ให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) วางหลักว่า การสอบสวนหมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ผู้ที่ที่เป็นพนักงานสอบสวนมี ๒ ประเภท คือ

ก. กรณีที่ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครอง ตามมาตรา 18

ข. กรณีที่ความผิดเกิดนอกราชอาณาจักรตามมาตรา ๒๐ คือ

(1) อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทน หรือ

(2) พนักงานอัยการ กรณีอัยการสูงสุดเป็นผู้มอบหมายหน้าที่ให้เป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทน

ก. ในกรณีความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครองตามมาตรา 18 กรณีความผิดอาญาเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนแยกเป็น 1 กรณี คือ

(1) ในจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี คือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และ ข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือ เทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป

(2) ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป

ข. ในกรณีความผิดนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 20

กรณีที่ความผิดอาญาเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนคืออัยการสูงสุดหรือผู้ทำการแทน โดยความผิดอาญาเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เช่น กรณีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยเกิดนอกราชอาณาจักรไม่ว่าจะเกิดในเรือไทย หรืออากาศยานไทยในต่างประเทศตามกฎหมายอาญาให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร แต่แท้จริงแล้วการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ อัยการสูงสุด หรือผู้ทำการแทน หรือจะมอบอำนาจให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

2. กระทำโดยความอาญานั้นอยู่ในเขตศาล

ตามบทบัญญัติ มาตรา 19 20 และ 21 เมื่อความผิดอาญาเกิดขึ้นในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนคนใด ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีความผิดนั้นๆ ยกเว้นมีเหตุจำเป็น หรือในความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ต่อไปนี้เป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการสอบสวน แม้เหตุจะไม่ได้เกิดในท้องที่นั้นก็ตาม

(1) ท้องที่ที่ผู้ต้องหาอาศัยอยู่ หรือ

(2) ท้องที่ผู้ต้องหาถูกจับ

“เขตอำนาจพนักงานสอบสวน” หมายถึง บริเวณเขตพื้นที่ที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนคนใดในราชอาณาจักร ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เช่น สก. เมืองนครราชสีมา มีเขตรับผิดชอบตลอดอำเภอเมืองนครราชสีมา หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น

หรือกรณีที่มีผู้กล่าวหามาแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจโดยอ้างว่าได้มอบเช็คพิพาทให้ ณ. ที่ทำการบริษัทซึ่งอยู่ในเขตอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวน สภ.อ.เมือง ก็นับเป็นเหตุอันสมควรให้พนักงานสอบสวนจะเชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนของ สภ.เมืองนครราชสีมาก็เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดอาญานั้น ๆ

กรณีนี้ หลายท้องที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจสอบสวน จะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ต่อเมื่อ

(1) ถ้าจับได้คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับผู้ต้องหาได้

(2) ถ้าจับยังไม่ได้ คือ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งความ โดยหากมีการแจ้งความกับพนักงานสอบสวนแล้ว ต่อมาจับผู้ต้องหาได้อีกท้องที่หนึ่ง พนักงานสอบสวนท้องที่ที่รับแจ้งเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบทำการสอบสวนคดีอาญาดังกล่าวเสนอพนักงานอัยการต่อไป (กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1)

“พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า

- (1) ผู้สรุปสำนวนการสอบสวน และ
- (2) ผู้เป็นหัวหน้าการสอบสวนส่งพนักงานอัยการ

ดังนั้น ถ้าไม่ใช่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แล้วไปสรุปแล้วส่งฟ้อง จะทำให้อำนาจฟ้องของพนักงานอัยการเสียไปเนื่องจากไม่มีอำนาจ

3. วิธีการถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การสอบสวนเริ่มมีขึ้นตั้งแต่มีคำร้องทุกข์หรือมีคำกล่าวโทษ ซึ่งวิธีการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจไว้ กล่าวคือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ดังนั้น คดีแพ่งพนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจสอบสวน

ในคดีอาญานั้น ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบหรือมีการร้องทุกข์โดยผู้เสียหายก่อน

การไม่มีการสอบสวนในความผิดนั้น ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีนั้น ดังนั้น ในความผิดอาญาทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดต่ออาญาแผ่นดิน ต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อนเสมอ และในความผิดต่อส่วนตัวพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้ ต้องมีการร้องทุกข์ก่อน

ความผิดอาญาต่อแผ่นดินที่ผู้ได้รับความเสียหายมีส่วนร่วมกระทำความผิดด้วย แม้ตัวผู้ได้รับความเสียหายจะมีชื่อผู้เสียหายในคดีนี้ (ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อกักับการกระทำความผิด) ตามมาตรา

๒ (๔) พนักงานสอบสวนก็ชอบที่จะสอบสวนได้ และเมื่อมีการสอบสวนโดยชอบ พนักงานอัยการก็ฟ้องได้

ผลของการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม หรือการไม่มีอำนาจสอบสวน หรือกระทำโดยมิชอบ โดยประการอื่น

ย่อมมีผลกระทบต่อกระบวนการสอบสวนดำเนินคดีอาญาในด้านต่าง ๆ หลายประการอันอาจจะเป็นผลดังนี้

1. พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดี มาตรา 120 “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวน ในความผิดนั้นก่อน” ซึ่งการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม การสอบสวนที่กระทำโดยเจ้าพนักงานไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายนอกเขตท้องที่ของตน ย่อมเป็นผลกระทบต่อระบบการสอบสวนดำเนินคดีตั้งแต่แรกเริ่ม

การสอบสวน เมื่อกระทำโดยมิชอบตั้งแต่แรก การดำเนินการทั้งหลาย ภายหลังจากต่อมา จึงย่อมมิชอบด้วยเช่นกัน ดังนั้น การสอบสวนที่มิชอบในกรณีเช่นนี้จึงเป็นการสอบสวนที่มิชอบเสียไปทั้งหมด ผลที่เกิดขึ้นคือการสอบสวนที่มิชอบ = ไม่มีการสอบสวน จะมีผลตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 คือ “ห้ามมิให้พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลเพราะไม่มีการสอบสวนคดีนั้นก่อน” นั้นเอง

2. การเริ่มกระบวนการสอบสวนโดยชอบ แต่ต่อมากกระทำโดยมิชอบ เช่น การสอบปากคำพยาน พนักงานสอบสวนตักเตือนพุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่น เพื่อป้องกันมิให้พยาน ให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 133 ซึ่งพนักงานสอบสวนจะกระทำมิได้ หรือกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติตาม มาตรา 133 ทวิและ 133 ตริ หรือการสอบสวนผู้ต้องหาตาม มาตรา 134 , 134/1 เรื่องการสอบถามว่ามีทนายความหรือไม่ มาตรา 134/2, 134/3, 134/4 หรือ การถามปากคำผู้ต้องหาฝ่าฝืนมาตรา 135 ที่ห้ามพนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใดๆซึ่งเป็นการ ให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆเพื่อจงใจให้เขาให้การ ในกรณีที่มีการกระทำโดยมิชอบในข้อ 2. ดังข้างต้น เป็นการมิชอบเพียงบางส่วนโดยมิได้กระทบถึง กระบวนการสอบสวนทั้งหมด กรณีเช่นนี้ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า “การจับกุมคุมขังที่มิชอบ ไม่ทำให้การสอบสวน ที่ชอบเสียไป

อำนาจสอบสวนเสร็จสิ้นเมื่อใด

ตามที่กล่าวมา อำนาจสอบสวนเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นแล้วเท่านั้น คือ หากไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ก็ไม่เกิดอำนาจสอบสวน เมื่ออำนาจสอบสวนเกิดขึ้นแล้วกระบวนการสอบสวนก็จะดำเนินเรื่อยไปตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่และ

อำนาจของพนักงานสอบสวน เพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิดเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐาน โดยกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนอย่างกว้างขวาง แต่การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนก็ต้องกระทำภายในขอบเขตของคดีนั้น ๆ จะกระทำการนอกขอบเขตมิได้

ระยะเวลาของการสอบสวน

กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาของการสอบสวนไว้แน่ชัดว่าแต่ละคดีต้องทำให้แล้วเสร็จภายในเวลาเท่าใดเพียงแต่กำหนดไว้เป็นหลักว่าเมื่ออำนาจสอบสวนเกิดขึ้นแล้วการสอบสวนจะต้องกระทำโดยรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม โดยให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำที่ใด เวลาใดก็ได้ โดยผู้ต้องหาไม่ต้องอยู่ด้วย ดังนั้น การสอบสวนจึงไม่อาจจะกำหนดเวลาให้แน่นอนตายตัวลงได้อย่างแน่ชัดแล้วแต่พฤติการณ์ลักษณะของแต่ละคดี ตามจำนวนพยานหลักฐานความซับซ้อนของแต่ละคดี โดยพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหานั้นเอง (เรวัต ฉ่ำเฉลิม, 2563)

2.3 ทฤษฎีการเกิดเพลิงไหม้

การสันดาปหรือการเผาไหม้ (Combustion) คือปฏิกิริยาเคมีที่เกิดจากการรวมตัวของเชื้อเพลิงกับออกซิเจน ซึ่งทำให้เกิดความร้อนและแสงสว่างกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเกิดไฟจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ครบองค์ประกอบ 3 อย่างด้วยกัน หรือเรียกว่าทฤษฎีสามเหลี่ยมของไฟ ประกอบด้วย 1.เชื้อเพลิง 2.ความร้อน 3.ออกซิเจน และเมื่อเกิดไฟขึ้นและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง เป็นองค์ประกอบของการลุกไหม้อย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้เกิดเพลิงไหม้ เรียกว่าทฤษฎีปิรามิดของไฟ (Tetrahedron) 1. เชื้อเพลิง 2. ความร้อน 3. ออกซิเจน 4. ปฏิกิริยาลูกโซ่

1.เชื้อเพลิง ซึ่งทำให้เกิดการลุกไหม้มาจากสารเคมี โดยแบ่งได้ 2 ประเภท คือ สารอินทรีย์เคมี และอินทรีย์เคมี โดยสารอินทรีย์เคมีเป็นสารจำพวกแร่ธาตุที่ไม่ได้เกิดจากสิ่งมีชีวิต และไม่มีส่วนประกอบของคาร์บอน เช่น โซเดียม แอมโมเนียมไนเตรท รวมถึงกรดต่างๆ ส่วนสารอินทรีย์เคมีเป็นสารที่มาจากสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีส่วนประกอบของธาตุคาร์บอน เป็นสารเคมีที่ได้มาจากร่างกายมนุษย์ สัตว์ พืช และเมื่อสิ่งเหล่านี้ตายและทับถมกันนานนับพันล้านปีจะกลายเป็นน้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ สารอินทรีย์ที่เป็นเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นสารไวไฟ หรือสารระเบิดได้มาจากน้ำมัน ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอินทรีย์สาร ถูกนำไปผลิตสารเคมีได้อีกมากมาย เช่นน้ำมันเบนซิน น้ำมัน

ดีเซล น้ำมันก๊าด รวมถึงพลาสติกต่างๆ เส้นใยสังเคราะห์ ยารักษาโรค ตัวทำละลายและวัตถุระเบิด เป็นต้น

2. ความร้อน สิ่งที่ทำให้อุณหภูมิของเชื้อเพลิงสูงขึ้นถึงจุดติดไฟ (Ignition point) ซึ่งทำให้องค์ประกอบของการเกิดไฟ (ปฏิกิริยาสันดาป) เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเชื้อเพลิงในแต่ละชนิดจะมีจุดติดไฟที่ไม่เหมือนกัน เช่นเชื้อเพลิงเหลวอาจมีจุดติดไฟต่ำกว่าเชื้อเพลิงแข็ง โดยแยกคุณสมบัติของความร้อนที่ทำให้เชื้อเพลิงถึงจุดติดไฟ ดังนี้

- จุดวาบไฟ (Flash Point) คือจุดที่ปริมาณความร้อนเพียงพอให้เชื้อเพลิงเหลวหรือแข็งกลายเป็นไอเข้าผสมกับอากาศอย่างได้สัดส่วน ก็จะทำให้ลุกไหม้วาบขึ้นชั่วขณะจากนั้นจะดับไป เพราะอัตราการระเหยของสารเชื้อเพลิงจากของแข็งหรือของเหลว น้อยเกินกว่าที่จะทำให้เกิดเปลวไฟอย่างต่อเนื่อง

- จุดลุกติดไฟ (Fire Point) คือจุดที่มีปริมาณความร้อนเพียงพอให้เชื้อเพลิงเหลวหรือแข็งคายไอหรือกลายเป็นไอ เข้าผสมกับอากาศอย่างได้สัดส่วน และเกิดการลุกไหม้ขึ้นเมื่อมีเปลวไฟหรือประกายไฟที่เหมาะสม และเกิดการเผาไหม้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งตามปกติจุดติดไฟของสารเชื้อเพลิงจะสูงกว่าจุดวาบไฟมากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเชื้อเพลิงนั้นๆ

- จุดลุกติดไฟได้เอง (Auto ignition temperature) คือ จุดอุณหภูมิที่ทำให้สารเชื้อเพลิงเกิดการลุกไหม้ขึ้นได้เองโดยไม่ต้องอาศัยการจุดติดไฟจากแหล่งภายนอก

3. ออกซิเจน โดยบรรยากาศทั่วไป มีออกซิเจนผสมอยู่ 20.93 % โดยออกซิเจนจะทำให้เกิดการเผาไหม้ และแต่ละครั้งต้องการออกซิเจนประมาณ 16 % ซึ่งถ้ามีปริมาณออกซิเจนต่ำกว่านี้จะไม่ช่วยให้เกิดการเผาไหม้ ซึ่งหากออกซิเจนเพียงพอสำหรับการเผาไหม้ และยังมีปริมาณที่มากก็จะได้ติดไฟได้ดีขึ้น

4. ปฏิกิริยาลูกโซ่ คือปฏิกิริยาที่เกิดจากการลุกติดไฟอย่างต่อเนื่อง หากมีทั้ง 3 องค์ประกอบคอยหนุนอยู่ และเมื่อรวมกันในปริมาณและคุณสมบัติที่เหมาะสมจะทำให้เกิดปฏิกิริยาลูกติดไฟอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากขาดอย่างใดไป ปฏิกิริยาก็จะไม่เกิดขึ้น (ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2556)

ปฏิกิริยาคูดและคายความร้อน ที่มีในการเกิดเพลิงไหม้

- ปฏิกิริยาคายความร้อน (Exothermic reaction) คือการเกิดปฏิกิริยาแล้วได้พลังงานความร้อนเกิดขึ้น เช่นปฏิกิริยาสันดาปหรือการลุกไหม้

- ปฏิกิริยาคูดความร้อน (Endothermic reaction) คือการเกิดปฏิกิริยาแล้วมีการใช้พลังงานความร้อน ทำให้ความร้อนลดลงจึงทำให้สามารถดับไฟได้

1. ออกซิเจน ซึ่งการเผาไหม้แต่ละครั้งต้องการออกซิเจนประมาณ 16 % เท่านั้น ซึ่งถ้าต่ำกว่านั้น ไฟจะมอดดับลงได้ จึงเห็นได้ว่าเชื้อเพลิงทุกชนิดถูกล้อมไปด้วยออกซิเจนอย่างเพียงพอสำหรับการเผาไหม้ และยังมีปริมาณออกซิเจนมากเท่าไร เชื้อเพลิงจะยิ่งติดไฟได้ดีขึ้น

2. ปฏิกริยาลูกโซ่ คือปฏิกริยาที่เกิดจากการลุกติดไฟอย่างต่อเนื่อง เเท่าที่ยังมี 3 องค์ประกอบหนุนกันอยู่ ซึ่งทำให้ขนาดและความรุนแรงของเพลิงไหม้เพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อรวมกันในปริมาณและคุณสมบัติที่เหมาะสม จะทำให้เกิดปฏิกริยาลูกติดไฟอย่างต่อเนื่อง แต่หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ปฏิกริยาลูกติดไฟจะไม่เกิดขึ้น

การถ่ายเทความร้อน โดยการเกิดความร้อนจะถูกส่งผ่านจากจุดเริ่มต้นแล้วลุกลามไปยังบริเวณอื่นๆ โดยอาศัยกลไก 4 วิธี ได้แก่ การสัมผัสความร้อนหรือเพลิงไหม้โดยตรง (direct flame contact) การนำความร้อน (conduction) การพาความร้อน (convection) และการแผ่รังสี (radiation)

1. สัมผัสกับเปลวไฟโดยตรง คือการที่เพลิงไหม้ลุกลามไปยังพื้นที่ข้างเคียงโดยอาศัยเปลวไฟ ซึ่งการถ่ายเท

ความร้อนจากการสัมผัสเปลวไฟโดยตรง เป็นวิธีการถ่ายเทความร้อนที่สำคัญในช่วงการเริ่มต้นของการลุกไหม้ (incipient stage)

2. การนำความร้อนเป็นการถ่ายเทความร้อนผ่านวัตถุที่มีสถานะเป็นของแข็งจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ซึ่งปกติทั่วไปการนำความร้อนไม่ใช่สาเหตุหลักของการเกิดไฟลุกลาม แต่บางกรณีก็มีผลทำให้ไฟลุกลามได้ ซึ่งเกิดได้ทั้งแนวตั้ง (vertical) จากด้านล่างสู่ด้านบน และแนวนานกับพื้น (horizontal) จากต้นกำเนิดไฟไปยังด้านข้าง

3. การพาความร้อนเป็นการถ่ายเทความร้อนที่ผ่านตัวกลางที่มีการเคลื่อนที่ เช่น อากาศของเหลว โดยส่วนใหญ่หมายถึงอากาศ ซึ่งเป็นวิธีหลักในการถ่ายเทความร้อนหรือเป็นการทำให้เกิดการลุกลามของไฟ และในช่วงขยายตัวของเพลิงไหม้ การพาความร้อนสามารถถ่ายเทความร้อนไปยังจุดที่อยู่ห่างจากเพลิงไหม้ได้ในปริมาณมาก โดยอาศัยอากาศในการพาความร้อน ซึ่งจะเคลื่อนที่ขึ้นสู่ที่สูงและเมื่อแก๊สร้อนที่เกิดจากการลุกไหม้เคลื่อนที่ปกคลุมอยู่เหนือพื้นที่ พื้นที่ทั้งหมดนั้นก็จะได้รับความร้อนที่เกิดจากเพลิงไหม้ทั้งหมด ซึ่งปกติไฟจะลุกลามในแนวตั้งได้เร็วกว่าในแนวระนาบ

4. การแผ่รังสีความร้อน เป็นการถ่ายเทความร้อนโดยอาศัยคลื่นความร้อน (infrared) โดยจะเกิดในปริมาณที่เท่ากันในทุกทิศทางและการเคลื่อนที่ของแก๊สร้อนที่เกิดการลุกไหม้จะไม่มีผลกับการแผ่รังสีความร้อน ทำให้เพลิงไหม้ลุกลามในลักษณะกระโดดข้ามจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งที่แยก

ออกจากกันได้ สังเกตได้จากกรณีที่อาคารที่อยู่เคียงข้าง ที่มีช่องว่างระหว่างอาคารกับอาคารที่เกิดเพลิงไหม้ แม้ยังไม่มีกระแสการลุกลามของไฟ ก็เกิดการติดไฟได้(กิจจา จิตรภิมมย์, 2557)

2.4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

หน้าที่ของพนักงานสืบสวนหรือสอบสวนที่เข้าถึงที่เกิดเหตุเป็นคนแรก ซึ่งควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1.บันทึก วัน เวลา ที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ
- 2.หลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจจะทำลายหลักฐานหรือวัตถุพยาน
- 3.รักษาสถานที่เกิดเหตุไม่ให้บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปยังบริเวณที่เกิดเหตุ
- 4.ถ้ามีผู้บาดเจ็บหนัก พยายามตามหน่วยรักษาพยาบาลที่เกี่ยวข้องหรือที่อยู่ใกล้ที่สุดเพื่อนำผู้บาดเจ็บไปรักษาโดยเร็ว ซึ่งควรมีผู้ร่วมทางไปด้วย เพราะสามารถสอบถามปากคำในระหว่างเดินทางได้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสืบสวนสอบสวน
- 5.กรณีที่มีศพ อย่าทำการใดเกี่ยวกับศพ แต่ต้องรายงานพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ให้ทราบ เพื่อดำเนินการชันสูตรตามกฎหมาย
- 6.รายงานผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบ หรือผู้ร่วมงาน หรือแพทย์ชันสูตร เพื่อทำการชันสูตรและขอกำลังสนับสนุน
- 7.บันทึกสภาพสถานที่เกิดเหตุ สภาพไฟฟ้าส่องสว่าง สภาพอากาศ รวมถึงอาวุธที่พบในที่เกิดเหตุหรือที่พบศพ ตำแหน่งที่พบ ความสัมพันธ์ของท่าทางศพกับตำแหน่งอาวุธ
- 8.กรณีพบผู้ต้องสงสัยในที่เกิดเหตุ ให้ดำเนินการจับกุมหรือควบคุมตัวไว้ก่อน เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือการทำลายหลักฐาน
- 9.ทำการสอบสวนผู้อยู่ในเหตุการณ์ไปล่วงหน้าก่อน มีผู้ใดบ้างในที่เกิดเหตุตอนที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไปพบ และควรถามสั้นๆเนื่องจากต้องรักษาสถานที่เกิดเหตุ กรณีมีทั้งผู้ต้องสงสัยและพยานอยู่ในที่เกิดเหตุ ให้แยกที่กักตัว และพยายามฟังว่าพูดอะไรกันบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับพนักงานสอบสวน
- 10.มอบการรักษาที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวน เพื่อรักษาต่อไปจนกว่าการชันสูตรหรือตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ได้เสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ขั้นตอนพื้นฐานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เป็นกระบวนการตามหลักสากล แบ่งเป็น 12 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมจากการประเมินการตรวจหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และวางแผนการแบ่งหน้าที่ของบุคคลที่เข้าไป

ในสถานที่เกิดเหตุ มีการกำหนดและชี้แจงหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละคนก่อนถึงสถานที่เกิดเหตุ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยกับผู้เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เช่น เสื้อผ้า ระบบการสื่อสาร แสงสว่าง ที่พักระหว่างปฏิบัติงาน การขนส่ง อาหาร อุปกรณ์ปฐมพยาบาล เครื่องมือต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลและเครื่องมือ รวมถึงการประเมินสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อวางแผนเตรียมเครื่องมือ บุคลากร

1. การเตรียมความพร้อมของบุคคล ต้องมีความรู้โดยผ่านการอบรม รวมถึงเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ คุณธรรมจริยธรรม โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งอาจเตรียมข้อมูลโดยขอคำแนะนำจากผู้ชำนาญการพิเศษในการตรวจเก็บวัตถุพยาน รวมถึงกรณีวางแผนเตรียมกำลังพลเมื่อใช้เวลานานในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งจำเป็นต้องหมุนเวียนกำลังพลเมื่อไม่สามารถทำให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนด

2. การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือ เป็นการเตรียมอุปกรณ์ในการตรวจเก็บหีบห่อวัตถุพยานที่ตรวจค้นพบ รวมถึงการเตรียมกระดาษที่ใช้จัดบันทึกที่จะใช้ในขั้นตอนตรวจค้นหา โดยเครื่องมือพื้นฐานต้องมีการเตรียมไว้ให้พร้อมใช้งาน

2.1 กระเป๋าบรรจุอุปกรณ์ตรวจเก็บวัตถุพยาน

2.2 ชุดอุปกรณ์ภาพถ่าย

2.3 อุปกรณ์อื่นๆ เช่น ถุงเก็บวัตถุพยานขนาดต่างๆ ชุดหรืออุปกรณ์ป้องกันการ

ปนเปื้อน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการเมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ (Approach of scene) โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุ ควรมีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยวางกรอบแนวทางการตรวจที่เกิดเหตุเมื่อมาถึง โดยวางแผนการบันทึกอย่างชัดเจน และคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ตรวจ

หน้าที่ของพนักงานสอบสวนเมื่อถึงสถานที่เกิดเหตุ

ต้องมีการวางแผนจัดการและประสานงานการทำงานในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับคดีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยปฏิบัติดังนี้

1. ปิดกั้นสถานที่เกิดเหตุด้วยแถบกั้นสถานที่เกิดเหตุ (Police Line) ซึ่งหากมีการกั้นไว้ก่อนแล้ว อาจขยายบริเวณหรือลดบริเวณ ตามความเหมาะสมได้

2. พิจารณาวางแผนการตั้งประเด็นคำถาม เช่น มีอะไรเกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ ความรุนแรงของสถานการณ์มากน้อยเพียงใด

3.ความจำเป็นที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษหรือขอความช่วยเหลือทางการแพทย์เพิ่มเติมหรือไม่

4.พิจารณาว่ามีอันตรายแฝงในบริเวณสถานที่เกิดเหตุหรือไม่ ถ้ามีอันตรายให้พิจารณาวิธีป้องกันทั้งตนเองและสมาชิกผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุ

5.พิจารณาว่าสถานที่เกิดเหตุอยู่ในอาคารหรือภายนอกอาคาร รวมถึงอยู่ในถิ่นทุรกันดารหรือไม่ เพื่อประเมินทรัพยากรที่นำมาใช้ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

6.พิจารณาว่าต้องมีการแจ้งให้ผู้ใดทราบเพิ่มเติมหรือไม่ เช่นผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.พิจารณาว่าการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ต้องมีการใช้อุปกรณ์พิเศษเพิ่มเติมหรือไม่

8.พิจารณาสภาพอากาศ เพื่อหาวิธีป้องกันหรือบรรเทา

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ (Protection of scene or Secure the scene) โดยเริ่มจากการประเมินข้อมูลจากบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก่อนหน้านั้น เพื่อให้รู้สภาพสถานที่เกิดเหตุ นำมาประเมินขอบเขตสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งสถานที่เกิดเหตุ หมายถึง สถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และสามารถหาวัตถุพยานได้ โดยรวมถึงเส้นทางเข้า - ออก และหลบหนีของผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งอาจทำให้ขอบเขตสถานที่เกิดเหตุมีมากกว่าหนึ่งบริเวณ ซึ่งเส้นทางแต่ละบริเวณที่เชื่อมโยงกันอาจมีวัตถุพยานปรากฏอยู่ด้วย และหลังจากกำหนดขอบเขตสถานที่เกิดเหตุแล้ว ต้องมีการกำหนดบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องบันทึกโดยละเอียดว่ามีผู้ใดเข้า - ออก บริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้น (Initiate Preliminary Survey) ในขั้นตอนนี้ เป็นการที่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุ โดยกำหนดรูปแบบ วิธีการ การตรวจสถานที่เกิดเหตุให้เหมาะสมกับสภาพของสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงการบันทึกสภาพทั่วไป โดยเริ่มจากการสำรวจสถานที่เกิดเหตุเบื้องต้นโดยพนักงานสอบสวน เพื่อสามารถระบุบริเวณที่จะทำการสำรวจค้นหาวัตถุพยาน ซึ่งเน้นวัตถุพยานที่เสียหายได้ง่ายก่อน เช่น

- คดีเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น บริเวณประตู หน้าต่างที่ถูกผู้กระทำความผิดงัดแงะ และบริเวณที่มีการรื้อค้น อาจมีการพบรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝงและสารพันธุกรรม(DNA) โดยแจ้งให้เจ้าหน้าที่สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจเข้าร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุ

- คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ วัตถุพยานที่เสียหายง่าย เช่น บริเวณที่พบศพและรอบๆ ศพ อาจมีการพบคราบโลหิต เส้นผม เส้นขน เส้นใยที่เปื้อนคราบโลหิตของผู้กระทำผิด ซึ่งสามารถนำมาหาสารพันธุกรรม (DNA)

หรือพบรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝงของผู้กระทำผิด ซึ่งควรแจ้งเจ้าหน้าที่สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจและต้องแจ้งแพทย์นิติเวชเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ หากเป็นกรณีเสียชีวิตที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือเสียชีวิตในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ต้องแจ้งพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพด้วย

- คดีเกี่ยวกับเพลิงไหม้ วัตถุพยานที่เสียหายง่าย เช่น สารเร่งให้ติดไฟ ถ้าพบในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ หากมีเหตุสงสัยว่าเป็นการวางเพลิง ควรตรวจค้นหารอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝง และสารพันธุกรรม (DNA) ของผู้กระทำผิดบริเวณสถานที่เกิดเหตุและควรแจ้งเจ้าหน้าที่สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจเข้าร่วมตรวจสอบหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้และเจ้าหน้าที่ฝ่ายโยธาหรือวิศวกรของวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย เพื่อตรวจโครงสร้างความปลอดภัยของอาคาร

- คดีเกี่ยวกับระเบิด วัตถุพยานที่เสียหายง่าย เช่น บริเวณหลุมระเบิด อาจมีสารระเบิดหรือเศษซากของส่วนประกอบระเบิด ซึ่งมีความจำเป็นในการตรวจสอบหาสารระเบิด เพื่อให้ทราบว่าเป็นระเบิดชนิดใด และทำการตรวจค้นหารอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝงและสารพันธุกรรม (DNA) ของผู้กระทำผิด ในการประกอบวัตถุระเบิดหรือเกี่ยวข้องกับการระเบิด เป็นต้น รวมทั้งพนักงานสอบสวนต้องทราบถึงแนวทางและวิธีการที่จะต้องใช้ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้ทราบได้ว่าจะต้องใช้กำลังพลเพิ่มเติมในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมากขึ้นเพียงใด อีกทั้งเพื่อจะทราบว่าต้องการขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุจากผู้ชำนาญพิเศษในแต่ละด้าน ซึ่งการตรวจควรแจ้งเจ้าหน้าที่เก็บกู้วัตถุระเบิดเข้าตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้แน่ใจว่ามีความปลอดภัย แล้วแจ้งเจ้าหน้าที่สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจเข้าร่วมตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ที่สำคัญพนักงานสอบสวนจะต้องทำการบันทึกสภาพแวดล้อมของบริเวณสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยานในเบื้องต้นไว้ในขณะที่ทำการสำรวจบริเวณสถานที่เกิดเหตุ เพื่อสามารถนำไปอธิบายหรือชี้แจงให้ผู้ชำนาญพิเศษในแต่ละด้าน เช่นเจ้าหน้าที่สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เจ้าหน้าที่เก็บกู้วัตถุระเบิด แพทย์นิติเวช เจ้าหน้าที่โยธา พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินวัตถุพยานที่พบในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ (EVALUATE PHYSICAL EVIDENCE POSSIBILITY) เป็นขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนต้องประเมินว่าวัตถุพยานทุกประเภทที่อาจพบในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

- คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝง คราบโลหิตเพื่อตรวจสอบสารพันธุกรรม(DNA) และเครื่องมือที่ใช้ในการรัดแวง และบริเวณที่มีร่องรอยการรื้อค้น

- คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ เช่น รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ รอยลายเท้าแฝง เส้นผม เส้นขน คราบโลหิต เพื่อตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) อาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด โดยพิจารณาบริเวณที่มีการต่อสู้ซึ่งอาจปรากฏรอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือแฝง รอยลายเท้าแฝงและเส้นผม เส้นขน คราบโลหิตเพื่อตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA)

- คดีเกี่ยวกับเพลิงไหม้ เช่น สารเร่งให้ติดไฟที่อยู่ในบริเวณจุดต้นเพลิง สาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้บริเวณจุดต้นเพลิง โดยพิจารณาบริเวณจุดต้นเพลิงพบสารเร่งให้ติดไฟ รอยลายนิ้วมือ ฝ่ามือ แฝง รอยลายเท้าแฝง เส้นผม เส้นขน คราบโลหิต เพื่อตรวจสอบสารพันธุกรรม (DNA) ของผู้กระทำความผิดที่มาวางเพลิง

- คดีระเบิด เช่น สารระเบิดหรือเศษซากอุปกรณ์ประกอบวัตถุระเบิด เพื่อจะได้ทำการค้นหาวัตถุพยานอย่างครอบคลุม และป้องกันการทำลายหรือเพิ่มวัตถุพยาน โดยการประเมินหลักฐานทางวัตถุพยาน จะเริ่มขึ้นเมื่อไปถึงบริเวณสถานที่เกิดเหตุ เพื่อประเมินถึงความปลอดภัยของผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยานในบริเวณสถานที่เกิดเหตุเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนที่ 6 การบรรยายสภาพของสถานที่เกิดเหตุ (Prepare Narrative Description)
เป็นการบรรยายสภาพทั่วไปของสถานที่เกิดเหตุ ทั้งก่อนและหลังตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ สภาพแวดล้อมของสถานที่เกิดเหตุ สภาพวัตถุพยานภายในสถานที่เกิดเหตุที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น ความสว่าง กลิ่น สีของเปลวไฟ และอื่นๆ โดยบันทึกข้อมูลเบื้องต้นที่รับแจ้งจากผู้เสียหาย พยานที่เห็นเหตุการณ์ การบรรยายลักษณะพิเศษของสถานที่เกิดเหตุ บันทึกสภาพวัตถุพยานที่ตรวจพบในบริเวณที่เกิดเหตุ บันทึกบัญชีของกลางที่จะส่งมอบให้กับพนักงานสอบสวน ซึ่งการบันทึกอาจทำได้หลายวิธี เช่น บันทึกเสียง การเขียน บันทึกภาพวิดีโอ

1.การบรรยาย/พรรณนา ถึงสภาพบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ให้เห็นภาพรวมของลักษณะโดยทั่วไป และลักษณะโดยเฉพาะ ดังนี้

- การบรรยายลักษณะโดยทั่วไป หมายถึงการบรรยายว่าขณะพิจารณากำหนดจุดอ้างอิงในการมอง เช่น ใช้บริเวณด้านหน้าสถานที่เกิดเหตุ เป็นจุดอ้างอิงว่าสถานที่เกิดเหตุเป็นลักษณะใด หากเป็นอาคารควรบรรยายให้เห็นว่า เป็นตึกแถว เป็นบ้านเดี่ยว หรือ เป็นโรงงาน รวมถึงบริเวณข้างเคียงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ เช่น การวิเคราะห์ เส้นทางเข้า-ออกของผู้กระทำความผิด

- การบรรยายสถานที่เกิดเหตุโดยเฉพาะ หมายถึง การบรรยายลักษณะภายในของสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งเปรียบเสมือนผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมองสถานที่เกิดเหตุทะลุเข้าไป ว่ามีการกั้นแบ่งเป็น

ห้องอะไรบ้างโดยการบรรยายมีหลักการเดียวกันกับการบรรยายลักษณะโดยทั่วไปคือ มีการกำหนดจุดอ้างอิงในการมองโดยจุดอ้างอิงอาจเป็นจุดเดียวกับการการบรรยายลักษณะโดยทั่วไป หรือกำหนดจุดอ้างอิงในการมองใหม่

2.บันทึกข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับแจ้งจากผู้เสียหาย และพยานที่เห็นเหตุการณ์

3.บันทึกลักษณะของวัตถุพยานที่ตรวจพบในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ เช่นกรณีวัตถุพยานเป็นอาวุธปืน ควรบันทึกชนิด ขนาด ยี่ห้อ หมายเลขประจำปืน หมายเลขทะเบียนปืน กรณีวัตถุพยานเป็นอาวุธมีด ควรบันทึกขนาด ยี่ห้อ ความยาวและความกว้างของใบมีด ด้ามมีด ลักษณะพิเศษ เช่น รอยสึกหรอ กรณีวัตถุพยานเป็นท่อนไม้ ควรบันทึก ขนาด ลักษณะพิเศษ เช่น ร่องรอยการใช้งาน เช่น รอยตะปู รอยฉีกขาดหรือรอยหักที่ท่อนไม้ รวมถึง วัตถุพยานทางชีววิทยา (คราบโลหิต) ที่อาจติดอยู่

4.จัดทำ และบันทึกบัญชีของกลาง เพื่อใช้ในการประกอบการส่งของกลางตรวจพิสูจน์

5.วิธีการบรรยาย อาจจะใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ หลายวิธีประกอบกัน เช่น การบันทึกเสียง การจดบันทึก หรือการบันทึกภาพวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 7 การถ่ายภาพในสถานที่เกิดเหตุ (Depict scene photographically) เป็นการอธิบายวิธีการถ่ายภาพบริเวณสถานที่เกิดเหตุประกอบรายงาน โดยการตรวจสถานที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพสถานที่เกิดเหตุแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การถ่ายภาพระยะไกล การถ่ายภาพระยะกลาง และการถ่ายภาพระยะใกล้ ให้ครอบคลุมสภาพหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ โดยเฉพาะวัตถุพยานที่พบในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้บุคคลที่ไม่ได้ไปร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุได้เห็นสภาพของสถานที่เกิดเหตุได้ชัดเจนขึ้น โดยการถ่ายภาพในสถานที่เกิดเหตุของคดีแต่ละประเภท ได้แก่ คดีเกี่ยวกับทรัพย์ คดีเกี่ยวกับเพลิงไหม้ คดีเกี่ยวกับชีวิต คดีเกี่ยวกับเหตุระเบิด หรือคดีอื่นๆ ก็จะต้องถ่ายภาพให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญของคดีครบถ้วน ก่อนการเคลื่อนย้ายหรือทำการเก็บรวบรวมวัตถุพยาน หลังจากนั้นให้ร่วมพิจารณากับเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานว่าหากจำเป็นต้องมีการตรวจสถานที่เกิดเหตุเพิ่มเติมให้พนักงานสอบสวนรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้ก่อน หากการตรวจสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้นแล้วให้ทำการส่งมอบสถานที่เกิดเหตุคืนให้กับผู้เสียหายต่อไป

ขั้นตอนที่ 8 การจัดทำแผนผัง/แผนที่ สเกตซ์ภาพสถานที่เกิดเหตุ (Prepare diagram/sketch of scene) โดย เป็นการสเกตซ์ภาพสถานที่เกิดเหตุ โดยมีการกำหนดทิศ มาตรา ส่วน และระยะต่างๆ ทั้งที่เป็นการสเกตซ์โครงร่างแบบคร่าวๆในสถานที่เกิดเหตุแล้วนำข้อมูลมาทำแผนผัง/แผนที่ อย่างละเอียด โดยให้มีสัดส่วนที่ถูกต้อง เพื่อใช้ประกอบรายงานการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งบางคดีที่มีความสำคัญอาจจำเป็นต้องนำข้อมูลจากแผนผัง/แผนที่ มาใช้ในการจำลองสถานที่

เกิดเหตุ และวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงพฤติกรรมของผู้กระทำผิดในสถานที่เกิดเหตุขึ้นมาใหม่ โดยแผนผัง/แผนที่ มีหลักการดังนี้

1. แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างแบบคร่าวๆ ของบริเวณสถานที่เกิดเหตุ
2. แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งของวัตถุพยาน ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ
3. แสดงให้เห็นถึงจำนวนวัตถุพยานและหมายเลขที่ใช้กำกับวัตถุพยานในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งต้องสอดคล้องกับหมายเลขที่ใช้กำกับในการถ่ายภาพและการบันทึก/บรรยายสภาพบริเวณสถานที่เกิดเหตุ
4. แสดงให้เห็นถึงขอบเขตหรือขนาดของบริเวณสถานที่เกิดเหตุ และตำแหน่งที่ตรวจค้นพบวัตถุพยาน

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างละเอียด (Conduct Detailed Search) เป็นขั้นตอนที่พนักงานสอบสวนทำการค้นหาวัตถุพยานที่อาจพบในสถานที่เกิดเหตุ โดยการค้นหาจะใช้รูปแบบตามความเหมาะสม

1. กำหนดพื้นที่หรือขอบเขตของสถานที่เกิดเหตุที่จะให้ครอบคลุมเพียงใด ขึ้นอยู่กับสภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
2. กำหนดวิธีการค้นหาวัตถุพยาน

2.1 การค้นหาวัตถุพยานในที่โล่งแจ้งหรือภายนอกอาคาร

2.1.1 วิธีค้นหาแบบแถวน้ำกระดาน (Strip Method) จะใช้กำลังพลเจ้าหน้าที่ 3 - 4 นาย หรือมากกว่านั้น โดยให้ผู้ตรวจค้นเดินเรียงกันเป็นแถวน้ำกระดานจากจุดเริ่มต้นเดินขนานกับขอบพื้นที่ด้านใดด้านหนึ่ง เดินไปจนสุดบริเวณแล้วเลี้ยวกลับไป มีระยะเลี้ยวประมาณ ๑ เมตร โดยในการเดินให้แบ่งพื้นที่แต่ละคนรับผิดชอบหาวัตถุพยานในเขตของตน อาจแบ่งเป็นแถบขนาดเท่าๆกันหลายแถบ จึงเรียกว่าแบบ Strip Method โดยในกรณีที่มีพุ่มไม้หรือสิ่งกีดขวางข้างหน้า ต้องทำการตรวจค้นข้างใต้สิ่งกีดขวางโดยละเอียด จะเดินหลบไม่ได้ ซึ่งเมื่อพบวัตถุพยาน ให้ทุกคนหยุดรองกว่าจะถ่ายภาพและเก็บวัตถุพยานเรียบร้อยแล้ว จึงเดินต่อไป

ขนาดของแถบ (Strip) จะใหญ่หรือเล็ก ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ หากเป็นพื้นที่โล่ง เช่น บนถนน ทางเท้า ขนาดของแถบอาจจะใหญ่ เนื่องจากผู้ตรวจค้นมองหาวัตถุพยานได้ง่าย หากเป็นพื้นที่มีหญ้าขึ้นรก หรือเป็นทุ่งนา ขนาดของแถบ (Strip) จะแคบลงมา เนื่องจากมองเห็นวัตถุพยานได้ยาก

2.1.2 วิธีค้นหาแบบแถวน้ำกระดานประยุกต์ (Grid Method or Applied Strip Method) เหมาะสำหรับพื้นที่ที่เป็นป่ารก หรือไม้เถื่อนอันยากต่อการตรวจสอบครั้งเดียว จะใช้กำลังพล

เจ้าหน้าที่ 3 - 4 นาย หรือมากกว่านั้น โดยให้ผู้ตรวจคนเดินเรียงกันเป็นแถวหน้ากระดานจากจุดเริ่มต้นเดินขนานกับขอบพื้นที่ด้านใดด้านหนึ่ง เดินไปจนสุดบริเวณแล้วเลี้ยวกลับไป มีระยะเลี้ยวประมาณ 1 เมตร โดยในการเดินให้แบ่งพื้นที่แต่ละคนรับผิดชอบหาวัตถุพยานในเขตของตน อาจแบ่งเป็นแถบ (Strip) ขนาดเท่าๆ กันหลายแถบก็ได้ จึงเรียกว่าแบบ Strip Method ในกรณีมีพุ่มไม้หรือสิ่งกีดขวางข้างหน้า ต้องทำการตรวจค้นข้างใต้สิ่งกีดขวางโดยละเอียด จะเดินหลบไม่ได้ เมื่อพบวัตถุพยานให้ทุกคนหยุดรอจนกว่าจะถ่ายภาพและเก็บวัตถุพยานเรียบร้อยแล้ว จึงเดินต่อไปเมื่อทำการตรวจค้นจนหมดพื้นที่ตามแนวตั้งของแถวหน้ากระดานแล้วให้หมุนกลับทำการตรวจค้นในลักษณะเดียวกันในแนวตั้งของพื้นที่อีกครั้ง ทำให้พื้นที่ทำการตรวจค้นมีการตรวจค้นถึง 2 ครั้ง (แนวตั้งและแนวนอน) ทำให้ผลในการค้นหามีความละเอียดมากขึ้น

2.1.3 วิธีค้นหาแบบวงล้อ (Wheel Method) ใช้กำลังพลเจ้าหน้าที่ 3 - 4 นาย หรือมากกว่าโดยแบ่งวงกลมออกเป็นเสี้ยวๆ ขนาดเท่าๆ กัน โดยให้แต่ละคนรับผิดชอบภายในเสี้ยววงกลมนั้นๆ โดยในการเดินตรวจค้นให้เริ่มต้นค้นหาจากจุดศูนย์กลางพร้อมกันแล้วเดินหน้าไปสู่อ้อมรอบวง เมื่อพบวัตถุพยานให้ดำเนินการตามวิธีการเก็บรวบรวม โดยวิธีนี้อาจมีข้อเสีย เพราะวัตถุพยานอาจถูกทำลายขณะที่ผู้ตรวจค้นทุกคนเดินไปอยู่ที่จุดศูนย์กลางหรือ หากการเดินตรวจค้นเมื่อเดินห่างจากจุดศูนย์กลางออกมา ทำให้พื้นที่เสี้ยวของวงกลมที่แบ่งไว้กว้างมากขึ้น ส่งผลให้การค้นหาวัตถุพยานอาจไม่สามารถกระทำได้โดยละเอียดหรืออาจถูกมองข้าม

2.1.4 วิธีค้นหาแบบวงกลมหรือก้นหอย (Spiral Method) ใช้กำลังพลเจ้าหน้าที่ 3 - 4 นาย หรือมากกว่านั้น โดยผู้ตรวจคนเดินเป็นวงกลมเริ่มจากจุดศูนย์กลาง โดยเดินในแนวเส้นรอบวงของพื้นที่จนทั่วบริเวณ เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่นอกอาคารที่มีบริเวณแคบๆ และมีผู้ตรวจค้นจำกัด ซึ่งอาจใช้เพียงคนเดียวก็ได้

2.1.5 วิธีค้นหาแบบโซน (Zone Method) ใช้กำลังพลเจ้าหน้าที่ ๓-๔ นาย หรือมากกว่านั้น โดยแบ่งพื้นที่ที่จะค้นหาวัตถุพยานออกเป็นส่วน แต่ละส่วนให้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนตรวจค้น หากพื้นที่มีบริเวณกว้างและมีกำลังพลในการตรวจมาก อาจมีการแบ่งเป็นพื้นที่ย่อยอีกก็ได้ วิธีนี้เหมาะสำหรับใช้ในอาคารที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีจำนวนวัตถุพยานในแต่ละบริเวณไม่เท่ากัน

2.2 การค้นหาวัตถุพยานในห้องหรือภายในอาคาร ซึ่งมักมีฝ้าผนัง ๔ ด้าน ล้อมรอบ อาจใช้วิธีการตรวจค้นลักษณะเดียวกับภายนอกอาคาร โดยนำแต่ละแบบมาประยุกต์ใช้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานที่เกิดเหตุ แต่เมื่อพบวัตถุพยานต้องจดบันทึก ถ่ายภาพ ทำคำหนังสือวัตถุพยานในบริเวณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อในการตรวจพิสูจน์ แล้วจึงทำการตรวจเก็บรวบรวม

2.3 การค้นหาวัตถุพยานในยานพาหนะเช่น รถยนต์ รถไฟ เรือ ควรกระทำใน 3 บริเวณ คือ

2.3.1 การทำการตรวจค้นบริเวณพื้นที่รอบๆ ที่ยานพาหนะจอดอยู่เพื่อหาวัตถุพยานที่เชื่อมโยงจากจุดที่พบยานพาหนะนั้น โดยวัตถุพยานที่เชื่อมโยง เช่น รอยเท้า รอยยางรถ อาวุธหรือวัตถุอื่นๆ ที่ผู้กระทำผิดโยนทิ้งหรือทำตกไว้ เพื่อทราบเส้นทางการเข้า-ออก จากบริเวณยานพาหนะและไปเชื่อมโยงการสืบสวนเส้นทางการทำความผิดของผู้กระทำผิดได้

2.3.2 การทำการตรวจค้นด้านนอกของตัวยานพาหนะ เพื่อตรวจหาวัตถุพยาน เช่น รอยลายนิ้วมือ ร่องรอยเฉี่ยวชน รอยครูด รอยแตกของกระจก สารพันธุกรรม (DNA)

2.3.3 การทำการตรวจค้นภายในยานพาหนะ ซึ่งอาจประยุกต์ใช้การตรวจค้นแบบโซน เช่น กรณีตรวจค้นยานพาหนะประเภทรถยนต์ อาจมีการแบ่งยานพาหนะเป็นตอนหน้า 2 โซน และตอนหลัง 2 โซน ให้ผู้รับผิดชอบแต่ละโซนทำการตรวจค้นให้ละเอียดตั้งแต่พื้นจรดเพดาน

ขั้นตอนที่ 10 การบันทึกและตรวจเก็บวัตถุพยาน (Record and Collect Physical Evidence) ความสำคัญของการตรวจเก็บวัตถุพยาน จนถึงขั้นตอนการรวบรวมและจัดส่งวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุจากร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ตาย อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในขั้นของการสืบสวนสอบสวน และในชั้นศาลการเก็บวัตถุพยานต้องกระทำอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จึงจะถือเป็นวัตถุพยานที่ยอมรับได้ โดยเริ่มตั้งแต่

1. ผู้ที่จะทำการเก็บวัตถุพยานต้องเป็นผู้ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น เป็นพนักงานสอบสวนหรือเป็นเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน
2. ผู้ที่จะทำการเก็บวัตถุพยาน ต้องเลือกวิธีที่เหมาะสมที่จะไม่ทำให้วัตถุพยานเสียคุณค่าไป
3. การเก็บวัตถุพยานที่ผิดวิธีหรือไม่เหมาะสม ทำให้เกิดข้อโต้แย้งในชั้นศาลได้ โดยการเก็บวัตถุพยานที่จะใช้เป็นวัตถุพยานในชั้นศาล จะต้องระบุรายละเอียดของพยานวัตถุอย่างชัดเจน มีการแสดงช่วงของการครอบครองพยานวัตถุโดยตลอด เป็นพยานวัตถุที่มีความเป็นสาระสำคัญ และต้องปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายทุกขั้นตอน โดยเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน หรือพนักงานสอบสวนที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมและแสดงตำแหน่งของวัตถุพยานที่ตรวจพบต้องหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับวัตถุพยานโดยตรง และควรใส่ถุงมือขณะทำการเก็บวัตถุพยาน

วิธีการเก็บวัตถุพยานในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ มีหลักปฏิบัติดังนี้

1. จับจุดที่เล็กที่สุดที่บุคคลทั่วไปไม่จับ เช่น ถ้วยแก้วให้จับที่ขอบปากด้านบนหรือมุมกันแก้ว ขวดให้นิ้วสอดเข้าไปที่ปากขวด ในการจับวัตถุพยานต้องใช้ถุงมือจับหรือห่อวัตถุพยาน

กรณีวัตถุพยานเป็นชิ้นเล็กๆ ให้ใช้ปากคีบจับสันของนั้นขึ้นมา แล้วเก็บในถุงพลาสติกหรือกล่องที่มีฝาปิด หากวัตถุพยานที่พบเป็นกระดาดให้จับที่ริมมุมใดมุมหนึ่งหรือใช้ปากคีบในการจับ กรณีวัตถุพยานประเภทอาวุธปืน ให้ใช้ลวดหรือเชือกสอดเข้าที่โกร่งไกปืนแล้วยกขึ้น ห้ามใช้ไม้หรือของแข็งสอดเข้าที่ปากลำกล้องปืนและงัดขึ้น

2. ในการเก็บรวบรวมวัตถุพยาน ก่อนทำการเก็บวัตถุพยานควรปฏิบัติดังนี้

2.1 บันทึกตำแหน่งและสภาพของวัตถุพยาน ก่อนจะหยิบจับวัตถุพยานขึ้นมา ต้องบันทึกตำแหน่งและสภาพของวัตถุพยานอย่างละเอียด

2.2 ถ่ายภาพวัตถุพยานที่สามารถแสดงถึงตำแหน่งที่พบ ก่อนทำการเก็บ โดยในการถ่ายภาพควรถ่ายภาพทั้งระยะไกล ระยะกลางและระยะใกล้ โดย

2.2.1 การถ่ายภาพในระยะไกล เพื่อยืนยันตำแหน่งที่พบและแสดงความสัมพันธ์ของวัตถุพยานกับสภาพโดยรอบ

2.2.2 การถ่ายภาพในระยะกลาง

2.2.3 การถ่ายภาพในระยะใกล้ เพื่อให้เห็นพยานวัตถุจริงและทราบขนาดที่แน่นอนของวัตถุ ต้องมีมาตรวัดระยะกำกับ

2.3 การทำคำหนังสือลักษณะ อาจทำคำหนังสือลักษณะที่วัตถุพยานหรือภาชนะที่ใช้บรรจุ เพื่อเป็นการระบุว่าวัตถุพยานดังกล่าว เป็นวัตถุพยานที่ได้จากการตรวจบริเวณสถานที่เกิดเหตุในคดีใด ตรวจพบที่ไหน ตรวจพบเมื่อใด ใครเป็นผู้ตรวจพบ และใครเป็นผู้ที่ตรวจเก็บวัตถุพยาน โดยหลักในการทำคำหนังสือลักษณะที่วัตถุพยานมีดังนี้

2.3.1 ทำคำหนังสือลักษณะที่วัตถุพยานในตำแหน่งที่ไม่กระทบต่อการตรวจพิสูจน์

2.3.2 หากทำคำหนังสือลักษณะที่ตัววัตถุพยานไม่ได้ เช่นวัตถุพยานมีขนาดเล็ก หรือหากทำคำหนังสือแล้วอาจกระทบกับการตรวจพิสูจน์ ก็ให้ใช้วิธีผูกป้ายแสดงรายการไว้กับวัตถุพยานนั้น หรือใช้ฉลากปิดบนวัตถุพยาน

2.4 การเก็บรวบรวม เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเก็บวัตถุพยาน ซึ่งถ้าบกพร่องอาจทำให้วัตถุพยานเกิดการสูญหายหรือแปรสภาพได้ โดยควรเก็บวัตถุพยานที่สูญหายหรือเสียหายได้ง่ายก่อนและบรรจุในภาชนะที่สะอาด และมีขนาดพอเหมาะกับวัตถุพยาน และในกรณีที่มิวัตถุพยานหลายชิ้น จะต้องแยกบรรจุ ไม่นำมาเก็บในที่เดียวกัน ต้องทำโดยผู้มีหน้าที่โดยตรงเท่านั้น และให้ผ่านมือคนน้อยที่สุด และสามารถแสดงห่วงโซ่ของการครอบครองวัตถุพยานได้

ขั้นตอนที่ 11 การตรวจสอบขั้นสุดท้าย (Conduct Final Survey) เป็นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุครั้งสุดท้าย เป็นการทบทวนเกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปแบบทั้งหมดของ การตรวจค้นหา เพื่อให้มั่นใจว่าวัตถุพยานได้ถูกเก็บ และสถานที่เกิดเหตุได้ผ่านการดำเนินการตามขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งคืนและออกจากสถานที่เกิดเหตุ อีกอย่างหนึ่งคือ เป็นระบบการทบทวนสถานที่เกิดเหตุให้แน่ใจว่าวัตถุพยานอุปกรณ์เครื่องมือ หรือวัตถุที่ถูกทำให้เกิดขึ้นจากการสำรวจด้วยความไม่ตั้งใจ และวัตถุหรือสภาวะต่างๆ ที่เป็นอันตรายได้ถูกรายงาน และบันทึกไว้เรียบร้อยแล้ว โดยมีหลักการว่า พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ต้องเป็นผู้นำในการเข้าตรวจจนได้ข้อสรุปสุดท้ายของการตรวจสถานที่เกิดเหตุ และทำให้แน่ใจว่าการตรวจสอบที่เกิดเหตุนั้นมีความสมบูรณ์แล้ว

ขั้นตอนที่ 12 การออกและส่งคืนสถานที่เกิดเหตุ (Release Crime Scene) เป็นการออกและส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ เป็นความสำเร็จหลังจากการสรุปการตรวจสอบครั้งสุดท้ายสำเร็จ ซึ่งควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำบันทึกส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ ข้อมูลอย่างน้อยที่สุดที่ควรมีในเอกสารการส่งมอบ คือ วัน เวลาที่ส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ ส่งมอบให้ใคร ส่งมอบโดยใคร
2. รับรองหรือยืนยันรายการวัตถุพยานที่ตรวจเก็บหรือยึดไว้ ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และทำสัญลักษณ์เพื่อการระบุชี้ชัด
3. การพิจารณาที่จำเป็นของผู้เชี่ยวชาญ เช่น การวิเคราะห์รูปแบบของโลหิต หรือการทดสอบทางการแพทย์ควรได้รับการสังเกต ก่อนสถานที่เกิดเหตุจะถูกส่งมอบคืน
4. ทันทีที่สถานที่เกิดเหตุได้ถูกส่งมอบคืน การเข้าตรวจสอบซ้ำอีกครั้งสามารถกระทำได้ตามต้องการด้วยเหตุผลอันสมควร และควรต้องเก็บสถานที่เกิดเหตุไว้ก่อน โดยบันทึกเป็นหมายเหตุไว้ในบันทึกส่งมอบ
5. สถานที่เกิดเหตุควรจะถูกส่งมอบคืน เมื่อเจ้าหน้าที่ทั้งหมดพอใจว่า สถานที่เกิดเหตุนั้นได้ผ่านการค้นหาวัตถุพยานอย่างถูกต้องเหมาะสม และสมบูรณ์
6. พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการส่งมอบคืนสถานที่เกิดเหตุ เป็นกฎที่ทุกคนต้องรู้และยึดถือปฏิบัติ(สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, มปป.)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อดิชัย กัณหา (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาการเกิดเพลิงไหม้จากสภาวะที่ผิดปกติของพัดลมไฟฟ้าตั้งโต๊ะ โดยพบว่ามอเตอร์เป็นจุดสะสมความร้อน ซึ่งศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการเกิดเพลิงไหม้และพบว่าเกิดจากความผิดปกติของเครื่องใช้พัดลมไฟฟ้า เนื่องจากแรงเคลื่อนไฟฟ้าสูงเกินกว่าปกติ มอเตอร์ผิดจากสิ่งสกปรกจึงเกิดการสะสมความร้อนที่มอเตอร์มากกว่าการใช้งานในสภาพที่ปกติ (อดิชัย กัณหา, 2008)

เทวฤทธิ์ อุทธา (2555: 56) ศึกษาการรักษาสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน ของเจ้าหน้าที่มูลนิธิต่างๆ โดยพบว่า เจ้าหน้าที่มูลนิธิส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานด้านบรรเทาสาธารณภัยหรือกู้ภัยมาก่อน และจากความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการรักษาสถานที่เกิดเหตุ คือกรณีที่มีความจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายศพหรือตำแหน่งของศพ สภาพเสี้ยวร่วมทั้งการถ่ายภาพศพทุกแง่มุมก่อนเคลื่อนย้าย และหัวใจหลักของการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคือการให้สถานที่เกิดเหตุอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุดเพื่อสืบหาเบาะแสของคนร้ายและป้องกันการสูญหายของหลักฐานและป้องกันการคาดเคลื่อนของคดี และการเก็บวัตถุพยานควรเก็บโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจโดยตรง เช่นพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งจากการศึกษาพบปัญหาทางด้านบุคลากร กล่าวคือความล่าช้าของการมาถึงสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ และพยานหลักฐานมักถูกทำลายหรือเสียหายก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ ปัญหาในด้านงบประมาณ พบว่ายังขาดงบประมาณในการฝึกอบรมความรู้ในด้านการรักษาพยานหลักฐาน และมีการจัดสรรเงินงบประมาณไม่สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ และได้คำตอบแทนน้อย ส่วนในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ พบว่า เครื่องมือยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่ และปัญหาด้านอื่นๆคือการที่มีไทยมุงซึ่งไม่ค่อยเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ จึงทำให้ปฏิบัติงานได้สะดวก โดยได้เสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรไปที่เกิดเหตุให้เร็วที่สุด เพื่อควบคุมไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายวัตถุพยานก่อนเจ้าหน้าที่ไปถึง และมีการจัดสรรเพิ่มบุคลากร ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างน้อยปีละครั้งเพิ่มอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ(เทวฤทธิ์ อุทธา, 2012)

พินุช อนุกุล (2558: 57) ศึกษาการตรวจหาลายนิ้วมือแฝงบนวัสดุของกลางในคดีเพลิงไหม้ โดยพบว่าเชื้อเพลิงประเภทกระดาษลูกฟูกและหนังสือพิมพ์ ไม้และน้ำมันแก๊สโซฮอลล์ สามารถตรวจพบได้จากวัตถุพยานประเภทขามกระเบื้องเคลือบ เชื้อเพลิงประเภทยางในรถยนต์ สามารถตรวจพบได้จากวัตถุพยานประเภทแก้วใส และเชื้อเพลิงประเภทกระดาษลูกฟูก หนังสือพิมพ์ ยางในรถยนต์ และน้ำมันแก๊สโซฮอลล์ สามารถตรวจพบได้จากวัตถุพยานประเภทถุงร้อน ขณะที่เชื้อเพลิงประเภทไม้ไม่สามารถตรวจหาปริมาณรอยนิ้วมือจุดดำหนิพิเศษระหว่างรอยที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่ากับรอยนิ้ว

มือแฝงจากวัตถุพยานประเภท กระจกอย่างสีส้ม ขามกระเบื้องเคลือบ แกลลอนน้ำมันพลาสติก กระจกร้อน และกระป๋องโลหะเคลือบสังกะสี (อนุกุล & พิรณูช, 2015)

พิสิฎฐ์ สีกาภิ (2561 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจและดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยพบว่า มีปัญหาในส่วนมาตรา 131 ในการให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะได้ ซึ่งเป็นการเปิดช่องว่างให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายมากเกินไป ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม และในการตรวจพิสูจน์ตัวอย่างส่วนประกอบตามร่างกายจากผู้ต้องหาและผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนโดยมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจ แต่ต้องกระทำเพียงจำเป็นและตามสมควร ซึ่งเป็นการให้ดุลพินิจพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงพยานหลักฐานเพื่อเพียงพอต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายซึ่งอาจทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยเพิ่มนิยาม พนักงานอัยการ ในมาตรา 2(6) พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานและพนักงานอัยการ ซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน ละควรตัดคำว่า เพียงเท่าที่จำเป็นหรือสมควร และ เหตุอันสมควร ในมาตรา 131/1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(พิสิฎฐ์ สีกาภิ, 2561)

เรวดี ไกรฤกษ์ (2561:บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนเพื่อการดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย โดยในด้านการได้มาซึ่งพยานหลักฐานพบว่าพนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ในด้านนิติวิทยาศาสตร์ และตามข้อจำกัดของมาตรา 131/1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งทำให้มีการรวบรวมพยานหลักฐานที่ทำได้ในวงจำกัด และทางด้านวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องที่ขาดแคลน ซึ่งทำให้เก็บวัตถุพยานได้ไม่ครบถ้วน และในกรณีที่มีการป้องกันสถานที่เกิดเหตุไม่ต่อเนื่องจึงทำให้พยานหลักฐานนั้นปนเปื้อนทำให้ส่งผลต่อการวิเคราะห์รูปคดี รวมถึงพบว่าจำนวนเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานและพนักงานสอบสวนมีจำนวนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณงาน ในส่วนของแนวทางการตรวจเก็บวัตถุพยานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตละร่างกาย ควรพัฒนาความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้แก่พนักงานสอบสวน และควรแก้ไขปรับปรุงด้านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 โดยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมกับอาชญากรรมในปัจจุบัน และบัญญัติกฎหมาย กำหนดโทษแก่ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุและจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติงาน รวมถึงเพิ่มอัตราเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนงานสอบสวน และควรบัญญัติกฎหมายหรือระเบียบแห่งใ้การครอบครองวัตถุพยานและมีการตรวจสอบ

การได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ชั้นสอบสวนโดยพนักงานอัยการ(เรวดี ไกรฤกษ์, 2561)

อัญชิสา จิตราภิรมย์ (2563 :บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน โดยพบว่า การใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรม โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง กำหนดให้ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ต้องชั้นสูตรพลิกศพเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนยังมีปัญหาอยู่(อัญชิสา จิตราภิรมย์, 2563)

ชัยกฤต ยกพลชนชัย, ญาณิฐา แพงประโคน, จารุพร ดวงศรี (2564: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ในครัวเรือน โดยพบว่าระดับการศึกษา อายุของบ้านและการมีเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่า เท่ากับ 6.958, 1.149 และ 6.045 ตามลำดับ และการขาดความรู้ความเข้าใจในสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ รวมถึงอายุของบ้านและอายุของเครื่องใช้ในครัวเรือนที่เก่าและอาจชำรุด ที่ทำให้ขาดพฤติกรรมในการใส่ใจดูแลตรวจตรา และลดความตระหนักถึงความปลอดภัยในบ้าน การเช็คระบบความปลอดภัย ทำให้ความปลอดภัยไม่เพียงพอเนื่องจากอายุบ้านที่นานรวมถึงระบบป้องกัน (ชัยกฤต ยกพลชนชัย, ญาณิฐา แพงประโคน, & จารุพร ดวงศรี, 2564)

ฉันทนา วิทยนิพิฐพงษ์ (2565 : บทคัดย่อ) ศึกษาสมรรถนะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน ด้านความรู้ ทักษะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ปัจจัยการสนับสนุนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยพบว่าไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมีภาระงานมากและขาดแคลนพนักงานสอบสวน รวมถึงวันสุดอุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ(ฉันทนา วิทยนิพิฐพงษ์, 2565)

องอาจ ธเนศนิตย์ (2565: 8) ศึกษาอุบัติเหตุเพลิงไหม้รุนแรง โดยเหตุการณ์ไฟไหม้โรงงานของสถานประกอบการ ซึ่งมีข้อบกพร่องในด้านความปลอดภัยที่คล้ายคลึงกัน อาทิ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ยังขาดความตระหนักด้านความปลอดภัย ขาดการซ่อมบำรุงเครื่องมือ ละเลยอันตราย

จากสิ่งคุกคามในสถานที่ทำงาน เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ชำรุดซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจร (องอาจ ธเนศนิตย์, 2565)

Anne Steen-Hansen, Karolina Storesund and Christian Sesseng (2564: 7) ศึกษาจากการเรียนรู้การสืบสวนและอัคคีภัย ในส่วนของมุมมองการจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัย โดยตรวจสอบเหตุเพลิงไหม้ขนาดใหญ่หลายเหตุการณ์ที่รุนแรง โดยมีขอบเขตที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าควรมีแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากเหตุอัคคีภัยทั่วไปเพื่อสร้างฐานข้อมูล แบบฟอร์มในการสอบสวนเหตุอัคคีภัย เพื่อขยายฐานข้อมูลเพิ่มเติมจากเหตุอัคคีภัย และเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสาเหตุการเกิดไฟไหม้ และด้านความปลอดภัยของอัคคีภัย เพื่อแบ่งปันข้อมูลและอำนวยความสะดวกอย่างข้ามพรมแดนและเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการความปลอดภัยจากอัคคีภัย (Jakub Bielawski, 2024)

Marry-Jane, Harrison Karl and Ilove David (2565: บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้โบราณคดีกับเทคนิคในการสืบสวนอัคคีภัย โดยตรวจสอบทางกายภาพ วิเคราะห์ลำดับเหตุการณ์โดยบันทึกภาพเชิงกลยุทธ์ทางโบราณคดีในที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ซึ่งพบว่าการบันทึกหลักฐานช่วยให้พยานหลักฐานมีความมั่นคงประเมินเศษซากไฟได้อย่างแม่นยำและลดการสูญเสียพยานหลักฐานน้อยที่สุด (Mary-Jane, Karl, & David, 2022)

Jakub Bielawski, Bartłomiej K. Papis, Grzegorz Krajewski and Wojciech Wegrzynski (2567: 9) ศึกษาการเกิดไฟบนผนัง โดยเน้นการเกิดไฟไหม้จากพืชเป็นหลัก เพื่อประเมินความแตกต่างในตัวอย่างที่ขึ้นและแห้ง และผลกระทบของลมต่อการเกิดไฟไหม้ ซึ่งพบว่าปริมาณความชื้น เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญของพืช และในการทดสอบการกระจายของเปลวไฟ สังเกตได้ว่าการรับรังสีความร้อนค่อนข้างต่ำในระยะยาว ซึ่งส่งผลให้นำไปสู่การเกิดเปลวไฟ และสังเกตการจุดระเบิดและการแพร่กระจายของเปลวไฟผ่านตัวอย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเผาไหม้ของพืชและการเผาไหม้ของวัสดุและโครงสร้างที่รองรับ (Jakub Bielawski, 2024)

ตารางที่ 1 สรุปประเด็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ศึกษา	เทวฤทธิ์	องอาจ	ชัยฤกษ์และคณะ	เรวัต	อัญชิสรา	พิสิษฐ์
ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน						
ด้านบุคลากร						
1.ขาดแคลนความรู้ความสามารถ หรือความเข้าใจทางด้านนิติวิทยาศาสตร์			×	×	×	
2.จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน				×		
3.ถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้า	×	×				
ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ และงบประมาณ						
1.อุปกรณ์ไม่เพียงพอ	×			×		
2.การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ	×					
ด้านการปฏิบัติหน้าที่						
1.การรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน				×		
2.การป้องกันสถานที่เกิดเหตุ	×					
3.การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐาน					×	×
ข้อเสนอแนะ						
1.เพิ่มจำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	×					
2.ให้ความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ หรือเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุแก่พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	×			×		
3.ปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน				×	×	×

เมื่อวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดของการวิจัย พบว่า

1.ด้านประเด็นที่ศึกษา จะเป็นการศึกษาการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน และแนวทางการได้มาของพยานหลักฐาน ซึ่งในส่วนของ การรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุในคดีเพลิงไหม้ **ยังไม่ได้มีการศึกษา**

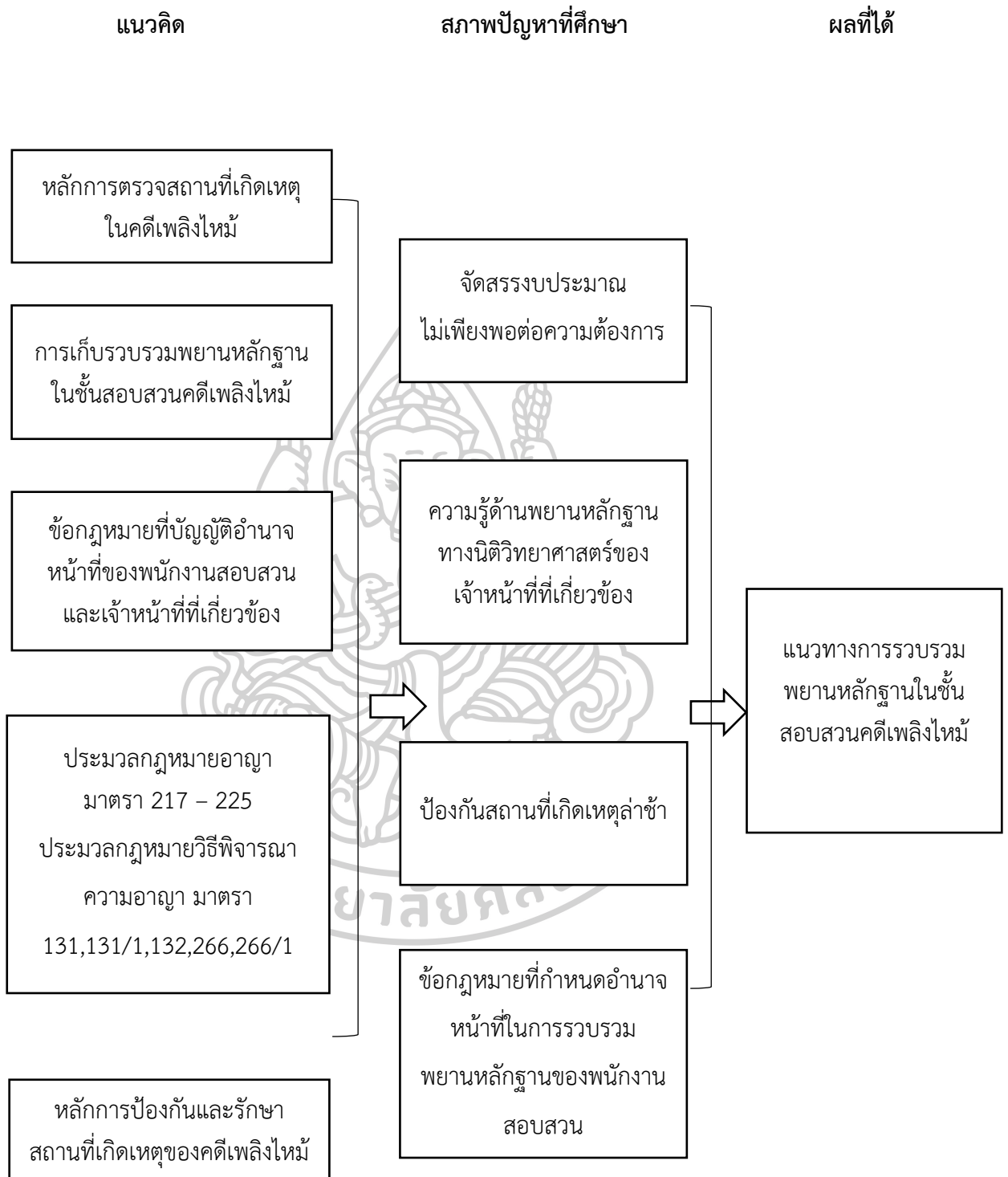
2.ด้านบุคลากร มักมีปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน ซึ่งอาจทำให้พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทางนิติวิทยาศาสตร์ มีผลขาดเคลื่อนได้

3.ด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ จะพบว่ามีการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ และยังมีอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่จัดสรรงบประมาณ ปฏิบัติงานคนละส่วนกับเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงาน จึงทำให้จัดสรรอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานไม่ตรงตามความต้องการของเจ้าหน้าที่

โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโดยศึกษาจากเอกสาร จากหนังสือ และศึกษาจากทฤษฎี มีเพียง เรวดี ไกรฤกษ์ (2561:บทคัดย่อ) และเทวฤทธิ์ อุทธา (2555: 56) ที่ศึกษาโดยการสัมภาษณ์ โดยเป็นการศึกษาแนวทางการได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีชีวิตและร่างกายและศึกษาปัญหาการรักษาสถานที่เกิดเหตุและวัตถุพยาน ซึ่งยังไม่มีการศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในคดีเพลิงไหม้ และในการศึกษาเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุ การรวบรวมพยานหลักฐานยังไม่ครอบคลุม ในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้านสถานที่เกิดเหตุ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่มูลนิธิ

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เน้นถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการรวบรวมพยานหลักฐาน และแนวทางของการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของคดีเพลิงไหม้ โดยออกแบบระเบียบวิธีวิจัยให้ครอบคลุมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชั้นสอบสวนของคดีเพลิงไหม้ ได้แก่ พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน พนักงานอัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ประกันภัย

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ดังนี้

- 3.1 ประเภทและรูปแบบของการวิจัย
- 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 จริยธรรมในการวิจัย

3.1 ประเภทและรูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการศึกษาภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยจัดทำประเด็นคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของงานวิจัยก่อนลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้ รวบรวมข้อมูล จากแหล่งต่างๆ ดังนี้

- 1) เอกสาร: หนังสือ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ วารสาร เอกสารทางวิชาการ
- 2) แนวคิด: แนวคิดการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุตามหลัก FBI, แนวคิดประสิทธิภาพการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ
- 3) งานวิจัย: ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้นำไปสู่กรอบดำเนินการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นภาพรวมตั้งแต่ข้อค้นพบไปจนถึงข้อสรุป กระบวนการนี้เรียกว่า การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญ ช่วยให้ผู้วิจัยกำหนด ประเด็นการสัมภาษณ์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน เป็นการเตรียมตัวก่อนลงศึกษาภาคสนามจริง (Field study)

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1) เป็นบุคคลที่ผ่านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะคดีเพลิงไหม้มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

2) ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย

3) สามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาได้เป็นอย่างดี จากประสบการณ์โดยตรงเพื่อครอบคลุมในข้อมูลให้มากที่สุด

4) ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 16 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ จำนวน 5 คน
- 2) พนักงานสอบสวน จำนวน 5 คน
- 3) พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน
- 4) ทนายความ จำนวน 2 คน
- 5) เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย จำนวน 2 คน

3.3 เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยสร้างชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์มีระบบและขั้นตอนเตรียมไว้ล่วงหน้า ซึ่งชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักการและวิธีการในการกำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2) เมื่อกำหนดกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่ต้องการศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยจะสร้างแบบสัมภาษณ์ตามลักษณะดังต่อไปนี้

2.1) แบบสัมภาษณ์ใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ได้คำตอบที่ละเอียดในทุกมิติจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล

2.2) ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ให้อยู่ในลักษณะของการถามนำ หรือเสนอแนะให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลตอบตามแนวทางที่วางไว้

2.3) แบบสัมภาษณ์ต้องไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่อยากตอบหรืออับอาย

2.4) ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการคำตอบในทางวิชาการมากเกินไปเพราะจะทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล รู้สึกกลัวหรือกังวลที่จะตอบคำถาม

3) เมื่อแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสร็จสมบูรณ์ ให้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นในส่วนของความตรงตามเนื้อหา ตลอดจนสำนวนภาษาในการสื่อความหมาย

4) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) การใช้ภาษา และความถูกต้องของภาษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ คือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิจัย จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จำนวน 1 ท่าน ซึ่งมีการให้คะแนน คือ

1 เมื่อแน่ใจว่า รายการหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับคำนิยามที่ต้องการวัด

0 เมื่อไม่แน่ใจว่า รายการหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับคำนิยามที่ต้องการวัด

-1 เมื่อแน่ใจว่า รายการหรือข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับคำนิยามที่ต้องการวัด

คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงข้อความตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

6) นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิด

เหตุคดีเพลิงไหม้

ส่วนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาในการตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการตรวจสอบที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้

โดยแบบสัมภาษณ์มีทั้งสิ้นจำนวน 5 ชุด ได้แก่

(1) สำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบที่เกิดเหตุ

(2) สำหรับพนักงานสอบสวน

(3) สำหรับพนักงานอัยการ

(4) สำหรับทนายความ

(5) สำหรับเจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย บทความ วารสารวิชาการ ตัวอย่างการละเมิดลิขสิทธิ์ และวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

2.1 ผู้วิจัยประสานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกเสียงโดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อน (Key Informants)

2.3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์แยกแยะประเด็นสำคัญ เลือกใช้ข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทางเอกสารในขั้นตอนแรกอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลของงานวิจัยนี้

3.5 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

2) การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) คือ การใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร และสัมภาษณ์

โดยเมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร และการภาคสนามแล้วผู้วิจัยจะดำเนินขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.5.1 ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระเบียบ ซึ่งถือเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นถัดไป

3.5.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ทำการจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบแล้ว เมื่อเห็นถึงส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นอีกครั้งหนึ่ง

3.5.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ซ้ำ ขั้นตอนนี้จะกระทำต่อเมื่อมีการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูลเท่านั้น โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีกใหม่จากการสัมภาษณ์เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบคำถามงานวิจัย

3.5.4 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

3.6 จริยธรรมในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยและเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเชิงลบต่อกลุ่มตัวอย่างโดยมิได้เจตนา จึงกำหนดแนวทางการศึกษาด้านจริยธรรมในการวิจัยไว้ดังนี้

1) ผู้วิจัยจัดทำเอกสารเพื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และมอบให้แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณาเข้าร่วมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบก่อน และอธิบายให้เข้าใจ เปิดโอกาสให้ซักถามและให้เวลาสำหรับการตัดสินใจแล้วจึงให้ยินยอม เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความเข้าใจ เต็มใจและสมัครใจ

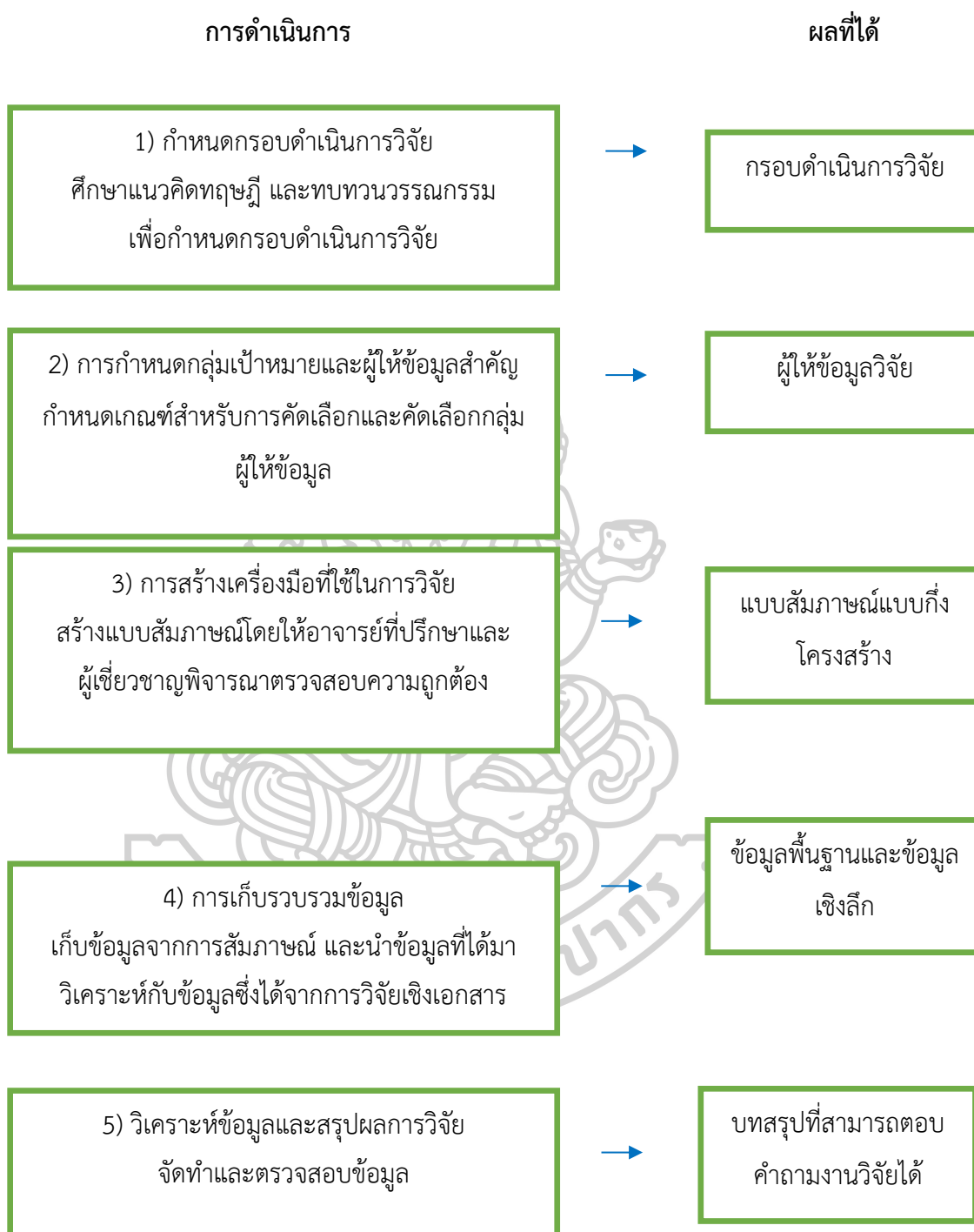
2) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงสถานะของผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง โดยจะมีการสร้างบรรยากาศในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความผ่อนคลาย เน้นการพูดคุยกันด้วยความเป็นกันเอง และจะไม่แสดงท่าทางข่มขู่หรือวางตัวให้เหนือว่ากลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและมีการเปิดเผยอย่างเต็มที่

3) ผู้วิจัยเน้นการวางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสิน ไม่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งใดถูกหรือผิด เน้นการสอบถามเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเต็มที่

4) ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตัวอย่างว่า ข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้จะไม่ใช้ไปในทางซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลเสื่อมเสีย

5) ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำเสนอในงานวิจัยนี้ ตามที่ได้แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ก่อนการสัมภาษณ์เท่านั้น

ทั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนในการทำวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 2 แผนภาพสรุปขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ และ2) นำเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ โดยตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว โดยแยกเป็น 3 ตอนได้แก่

- 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 4.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้
- 4.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ แสดงรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

- 1) เป็นบุคคลที่ผ่านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะคดีเพลิงไหม้มีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
- 2) ครอบคลุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย
- 3) สามารถให้ข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาได้เป็นอย่างดี จากประสบการณ์โดยตรง เพื่อครอบคลุมในข้อมูลให้มากที่สุด
- 4) ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 16 คน ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 10 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 12 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 10 คน ในด้านอาชีพเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน 5 คน พนักงานสอบสวน 2 คน ทนายความ 1 คน อัยการ 2 คน เจ้าหน้าที่ประกันภัย จำนวน 2 คน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้านการดำเนินคดีอาญา 10 – 16 ปี จำนวน 5 คน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)
เพศ	
หญิง	4
ชาย	12
อายุ	
30 – 39 ปี	9
40 – 49 ปี	5
50 ปีขึ้นไป	2
ระดับการศึกษา	
ปริญญาตรี	6
ปริญญาโท	10
ตำแหน่งทางราชการ/วิชาชีพ	
สารวัตร (สอบสวน)	4
รองสารวัตร (สอบสวน)	1
รองสารวัตร (สอบสวน)	5
นักวิทยาศาสตร์	2
อัยการ	2
ทนายความ	2
รองผู้จัดการสินไหม	2
ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่	
5 - 10 ปี	11
11 – 15 ปี	4
16 ปีขึ้นไป	1

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 16 คน ประกอบด้วย รองสารวัตร (สอบสวน) และสารวัตร (สอบสวน) สถานีตำรวจนครบาลพลโยธิน จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยจะแทนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ด้วยตัวอักษร A เรียงตามลำดับ 1-5

นักวิทยาศาสตร์ (สบ 4) กลุ่มงานตรวจสถานที่เกิดเหตุ 3 คน กลุ่มงานฟิสิกส์เคมี 2 คน โดยผู้วิจัยจะแทนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ด้วยตัวอักษร B เรียงตามลำดับ 1-5

อัยการ จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยจะแทนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ด้วยตัวอักษร C เรียงตามลำดับ

ทนายความ จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยจะแทนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ด้วยตัวอักษร D
เรียงตามลำดับ 1-2

รองผู้จัดการฝ่ายสินไหม จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยจะแทนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ด้วยตัวอักษร
E เรียงตามลำดับ 1-2



4.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามหลัก FBI หลักการ 4M และ PEST โดยแบ่งเป็นสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ และสภาพปัญหานอกหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง ปัญหาด้านสภาพสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาสภาพอากาศ โดยผู้วิจัยจะอธิบายและวิเคราะห์ตามลำดับเพื่อให้เข้าใจอย่างเป็นระบบ

โดยการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมี 3 ประเด็นดังนี้

- 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ตามหลัก FBI ได้แก่ ปัญหาในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ปัญหาการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ
- 2) สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์
- 3) สภาพปัญหานอกหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง ปัญหาด้านสภาพสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาอื่น ๆ

4.2.1. สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ตามหลัก FBI

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และพนักงานสอบสวน พบว่า มีสองขั้นตอนที่เกิดปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม และขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

1) ปัญหาขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

หลักการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามหลักของ FBI ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมเป็นขั้นตอนที่ 1 เป็นการประเมินการตรวจหาวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงการวางแผนแบ่งหน้าที่ของบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ และกำหนดหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละคนก่อนถึง

สถานที่เกิดเหตุ โดยมีทั้งการเตรียมความพร้อมของบุคคลและเครื่องมือ รวมถึงการประเมินสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อวางแผนเตรียมเครื่องมือ บุคลากร

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลพบว่า ปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน โดยจากการสัมภาษณ์พบปัญหาดังนี้

“...ตอนนั้นเกิดเพลิงไหม้ที่ชุมชนในซอย แล้วชุมชนมากมีรถชาวบ้านจอดขวางอยู่เยอะมาก กว่าจะให้ขยับรถให้ก็ใช้เวลานานมาก ต้องเดินหรือใช้รถจักรยานยนต์เข้าไปเองหลายกิโล กว่าจะถึงที่เกิดเหตุก็นานมาก ทำให้ประสานงานไม่ทันเรื่องการย้ายหรือจับสิ่งของแถวที่เกิดเหตุ...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมอยู่เวรดึกแล้วระยะทางไปที่เกิดเหตุไกลพอสมควร เป็นชั่วโมงเลย พอไปถึงชาวบ้านก็มารุมดูอีก เลยเข้าที่เกิดเหตุไม่สะดวกเท่าไรครับ...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...บางที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชนแออัด ทางเข้าเล็กมาก รถยนต์เลยเข้าไม่ได้ต้องเดินถืออุปกรณ์เข้าไปทีละนิด ซึ่งกว่าจะถึงที่เกิดเหตุ และลำเลียงอุปกรณ์ครบก็ใช้เวลาพอสมควร...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

“...ทีมผมต้องเข้าไปถ่ายรูปรูปในที่เกิดเหตุไว้ใช้ในการพิจารณาประกันอัคคีภัย แล้วเกิดเหตุในชุมชนแออัดทางเข้าเล็กมากครับ ต้องเดินเข้าไป กว่าจะถึงก็มีชาวบ้านมุงเต็มไปหมด...”

(E1, 20 กันยายน 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยกรณีที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ในเขตชุมชนหรือสถานที่ที่เข้าถึงได้ยาก ทำให้เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานและพนักงานสอบสวนมาถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้า เนื่องด้วยทางเข้าออกที่มีขนาดเล็กหรือเป็นชุมชนแออัด ทำให้มีการลำเลียงอุปกรณ์และเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้อย่างลำบาก ส่งผลให้ถึงสถานที่เกิดเหตุล่าช้า ทำให้พยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ

2) ปัญหาขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

หลักการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ตามหลักของ FBI ขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ เป็นขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลจากบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุก่อนหน้านั้น เพื่อให้รู้สภาพสถานที่เกิดเหตุ เพื่อนำมาประเมินขอบเขตสถานที่เกิดเหตุ โดยสถานที่เกิดเหตุคือสถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และสามารถหาวัตถุพยานได้ โดยรวมถึงเส้นทางเข้า - ออก และหลบหนีของผู้กระทำความผิดด้วย และหลังจากกำหนดขอบเขตสถานที่เกิดเหตุแล้ว ต้องมีการกำหนดบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจสั่งการในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องบันทึกโดยละเอียดว่ามีผู้ใดเข้า - ออกบริเวณสถานที่เกิดเหตุ และต้องป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณสถานที่เกิดเหตุ

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลพบว่า ปัญหาขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ มีผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามายุ่งเกี่ยวในที่เกิดเหตุ โดยจากการสัมภาษณ์พบปัญหาดังนี้

“...ไปถึงที่เกิดเหตุแล้วเจอผู้เสียหายกำลังย้ายของในบ้าน และมีชาวบ้านใกล้เคียงเข้ามาช่วยขนย้ายสิ่งของ ทำให้ที่ทำงานลำบากและพยานหลักฐานปนเปื้อน บางทีชาวบ้านไม่ฟังต้องไปขอให้เจ้าหน้าที่อื่นๆช่วยห้าม...”

(A2, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมเคยเจอนักข่าว มารายงานข่าวบริเวณที่เกิดเหตุ จนต้องอธิบายขั้นตอนของการทำงานให้ฟังว่าใครสามารถเข้าออกที่เกิดเหตุได้บ้าง คนที่ไม่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง ก็ทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติงาน...”

(A5, 22 สิงหาคม 2567)

“...ขั้นตอนการป้องกันสถานที่เกิดเหตุสำคัญมากๆ เพราะพยานหลักฐานต่างๆอยู่ในนี้หมด ถ้าพยานหลักฐานถูกทำลาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงก็อยู่ในขั้นตอนนี้ แล้วเหตุเพลิงไหม้เจ้าของบ้านมักจะขนย้ายสิ่งของออก บางทีพยานหลักฐานที่มันอยู่กับสิ่งของนั้นก็หายไปกับสิ่งของด้วย ก็ทำให้การสันนิษฐานเหตุการณ์มันคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดได้...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

“...คนที่ที่เคยเจอในกรณีที่มีคนวางเพลิง แล้วมีคนเข้ามาขนย้ายสิ่งของที่สามารถบอกสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ได้ออกไปเนี่ย ก็จะทำให้หาสาเหตุที่เกิดขึ้นได้ยากขึ้น...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยให้ความสำคัญในขั้นตอนนี้ ซึ่งเกี่ยวกับการเข้าออกสถานที่เกิดเหตุของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง รวมถึงตัวผู้เสียหายที่มีการขนย้ายสิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆ ในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวัตถุพยานหรือสถานที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงได้ และส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการสันนิษฐานเหตุการณ์หรือคดีที่เกิดขึ้นอย่างคลาดเคลื่อนได้ และพบว่าประชาชนและนักข่าวยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุในการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุเช่นกัน

4.2.2. สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน

ผู้วิจัยนำเสนอสภาพปัญหาภายในหน่วยงาน โดยนำเสนอผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์

1) ปัญหาด้านบุคลากร

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

1. ข้อมูลจำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

1.1 ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานเป็นพนักงานสอบสวน

- สน.พหลโยธิน จำนวน 13 นาย
- สน.บางซื่อ จำนวน 4 นาย

1.2 ตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ กองพิสูจน์หลักฐานกลาง จำนวน 6 นาย และศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 7 จำนวน 5 นาย

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลพบว่า พนักงานสอบสวน ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการฝึกอบรมทางนิติวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ ปัญหาจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ และพนักงานสอบสวนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

(2.1) ปัญหาบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการฝึกอบรมทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ

“...ผมเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งทำเคสเพลิงไหม้มาเยอะพอสมควร แต่ก็ยังไม่มีการจัดอบรมให้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะเลย บางทีผมเองรวมถึง

พนักงานสอบสวนคนอื่นๆก็อาจจะรวบรวมพยานหลักฐานตามดุลพินิจ ตามความรู้ที่มี ซึ่งถ้ามีความรู้ด้านคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะก็น่าจะช่วยให้ปฏิบัติงานได้ดีกว่านี้...”

(A4, 22 สิงหาคม 2567)

“...ปกติผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ จะมีการฝึกอบรมด้านนิติวิทยาศาสตร์อยู่แล้ว แต่ในเคสเพลิงไหม้อาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งบางที่ผมก็ 모르ลึกขนาดนั้นก็ปฏิบัติงานตามเท่าที่รู้...”

(B5, 28 สิงหาคม 2567)

“...จริงๆอัยการก็ไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์เท่าไร ต้องคอยเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญมาเพิ่มเติม ให้มองเห็นภาพมากขึ้น...”

(C2, 28 สิงหาคม 2567)

(2.2) ปัญหาจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

เนื่องด้วย ในแต่ละหน่วยงานมีคดีมากขึ้นแต่จำนวนเจ้าหน้าที่ยังเท่าเดิม ทำให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีภาระงานมากขึ้นทำให้ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

“...สน.ผมภาระงานเยอะ มีคดีเยอะในแต่ละวัน แล้วมีพนักงานสอบสวนแค่ 4 คน มันไม่พออยู่แล้ว ต้องสลับกันออกปฏิบัติงาน รอมอบหมายงาน ส่งตรวจวัตถุพยานอีก สรุปสำนวนหลายคดีอีก ถ้ามีบุคลากรเพิ่มก็จะแบ่งเบาภาระไปได้บ้าง...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...อย่างเช่นในเดือนนี้มีคดีที่พวกพี่รับผิดชอบ 100 เคส แล้วมีเจ้าหน้าที่เพียง 4 คน ถือว่าเยอะมากถ้าเทียบกับเจ้าหน้าที่เพียง 4 คน และเมื่อเทียบกับศูนย์พิสูจน์หลักฐานภาคอื่น จังหวัดอื่น ก็ถือว่าเจ้าหน้าที่ 1 คน ต้องรับผิดชอบงานแบบเฉลี่ยๆกันถึง 25 เคส ซึ่งจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจริงๆ...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

“...เจ้าหน้าที่ไม่พอค่ะ บางทีพี่ก็ต้องไปอบรม ที่เหลือก็ต้องเข้าเวรปฏิบัติงาน จำนวนเจ้าหน้าที่ก็ยิ่งน้อยลงไปอีก บางทีกลับมาก็ต้องทำรายงาน ประสานงานกองอื่นอีก...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

“...ตอนนี้ผมต้องรับผิดชอบสำนวนเยอะมาก ถึงแม้จะกระจายสำนวนแล้วก็ตามแต่ก็คิดว่าเยอะไปสำหรับเจ้าหน้าที่คนหนึ่ง ถ้ามีเจ้าหน้าที่เพิ่มก็จะแบ่งเบางานไปได้พอสมควรครับ...”

(C1, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พบว่ามีความสอดคล้องกัน ในประเด็นพนักงานสอบสวนขาดความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ จึงมีการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐานคลาดเคลื่อน และประเด็นจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องด้วยภาระงานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวันไม่สอดคล้องต่อจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบ

2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

คู่มือบริหารจัดการสถานที่เกิดเหตุในการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตรวจสถานที่เกิดเหตุโดยพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รับผิดชอบคดีนั้นๆ ซึ่งจะมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิก ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน และบุคคลที่อยู่ในกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลพบว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน และมีการมอบหมายหน้าที่ให้แก่สมาชิก และการประสานงานไปยังหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีขั้นตอนตามระเบียบของหน่วยงานนั้น ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาในการประสานงาน และจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานหรือเข้าเวร ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหา ดังนี้

(2.1) ระยะเวลาในการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

“...ผมส่งวัตถุพยานไปตรวจแล้วทางพิสูจน์หลักฐานแจ้งว่าไม่มีเครื่องมือที่สามารถใช้ตรวจได้ ต้องส่งไปอีกศูนย์หนึ่ง ซึ่งใช้ระยะเวลาในการรอผลนานพอสมควรเลย...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมประสานไปที่หน่วยงานหนึ่งให้มาที่เกิดเหตุซึ่งเป็นเวลากลางคืนกว่าจะประสานงานได้หลายขั้นตอนมากและไม่สะดวก...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมรอผลรายงานจากศูนย์พิสูจน์หลักฐานนานมากจนผู้เสียหายผมตาม และต้องมีการเจรจากับทางประกันภัยอีก ผมก็ต้องมารอจนกว่าผลจะออกถึงจะเจรจาได้...”

(A4, 22 สิงหาคม 2567)

“...พี่ส่งพยานหลักฐานไปกลุ่มงานฟิสิกส์ เคมี แล้วเครื่องมือไม่พอต้องประสานงานไปศูนย์พิสูจน์หลักฐานอื่น ซึ่งใช้ระยะเวลานานพอสมควรเลยว่าที่ไหนมีเครื่องมือที่ใช้ได้...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

(2.2) การบริหารจัดการบุคลากร และการมอบหมายหน้าที่

“...พนักงานสอบสวน มี 4 คน แบ่งอยู่เวรครึ่งละ 2 คน จำนวนคนทำงานน้อยไปพอเทียบกับงานที่ได้รับ เจ้าหน้าที่ไม่พอเลย...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...อย่างเหตุตีไฟไหม้พี่ต้องไปแนะนำพนักงานสอบสวนให้เขาประสานงานและมอบหมายหน้าที่ให้วิศวกร หรือโยธาเผื่อกรณีตีกลุ่ม...”

(B3, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ของพนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่ตรวจสถานที่เกิดเหตุ พบว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้า เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ร้องขอให้หน่วยงานต่างๆ มายังที่เกิดเหตุ ซึ่งมีหลายขั้นตอน และมีการติดขัดในเรื่องของระเบียบแต่ละองค์กรในการประสานงาน และบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุต้องปฏิบัติงานและรับผิดชอบทั่วทั้งจังหวัด และจำนวนพนักงานสอบสวนถึงแม้จะมีประจำอยู่แต่ละเขตแต่ก็ไม่เพียงพอต่อจำนวนงานที่รับผิดชอบ ซึ่งส่งผลต่อการมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม และการประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นๆ

3) ปัญหาด้านงบประมาณ

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

จากงานวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) ศึกษาความรู้ ความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน โดยพบว่าการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ ส่งผลให้มีการทำงานล่าช้า(ตรองหทัย ยศประสิทธิ์, 2561)

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากข้อมูลวิจัยพบว่า งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ พาหนะ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงงบประมาณในการจัดจ้างบุคลากร ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและไม่เพียงพอต่อความต้องการของเจ้าหน้าที่

“...อุปกรณ์ที่ใช้อยู่บางอันใช้งานมานานแล้ว เคยทำเรื่องขอส่งซ่อมก็บอกว่างบยังไม่มีให้ใช้ไปก่อน...”

(A2, 22 สิงหาคม 2567)

“...เงินเดือนสวนทางกับจำนวนงานที่ต้องรับผิดชอบ วัสดุสำนักงานก็ใช้เงินส่วนตัวซื้อ ไม่มีแรงจูงใจในการทำงานเลย...”

(A5, 22 สิงหาคม 2567)

“...อุปกรณ์พวกถุงมือ ค่าน้ำมันในการเดินทาง พวกพี่ก็ใช้เงินส่วนตัวหารกันเอง...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

“...งบที่จัดสรรมา ไม่เพียงพอเลย อุปกรณ์ บางอย่างมันใช้แล้วทิ้งเพราะมันปนเปื้อน งานนิ่งก็ใช้เกือบจะหมดหรือถ้าหมดก็ต้องออกเองแล้วหารกัน...”

(B3, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่ามีความสอดคล้องกันในประเด็นการจัดสรรงบประมาณในการปฏิบัติงานในการจัดซื้อเครื่องมือทำให้อุปกรณ์ไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ อุปกรณ์ขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุง รวมถึงงบประมาณที่จำกัดทำให้ไม่สามารถซื้อเครื่องมือเพื่อกระจายไปยังทุกศูนย์พิสูจน์หลักฐาน หรือทุกสถานีตำรวจ

4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

รายละเอียดการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำหรับสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานและการดำเนินการ และการจัดสรรงบประมาณไปยังตำรวจนครบาลและตำรวจภูธร มีการจัดสรรงบประมาณในค่าวัสดุต่างๆ (รายละเอียดการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เข้าถึงเมื่อ ตุลาคม 22, 2567 จาก

[https://policebudget.go.th/drupal/sites/default/files/1. PDF รายละเอียดการจัดสรรงบประมาณ ปี 67 จำแนก.pdf](https://policebudget.go.th/drupal/sites/default/files/1_PDF%20รายละเอียดการจัดสรรงบประมาณ%20ปี%2067%20จำแนก.pdf))

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า ในการจัดสรรงบประมาณค่าวัสดุต่างๆไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน หรือการกระจายไปยังสถานีตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐานต่างๆ ยังกระจายไม่ทั่วทุกที่ รวมถึงอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานยังขาดการบำรุงรักษา หรือมีความล้าสมัย

“...มีการจัดสรรงบประมาณซื้ออุปกรณ์โดยกระจายไปยังหน่วยงานต่างๆก็จริง แต่มันก็ไม่พอบ่อยดี บางสน.ก็ไม่ได้...”

(A2, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมเจอเคสเพลิงไหม้ที่มันอยู่ในมูมอ๊บ ไม่มีกล้องวงจรปิดแถวนั้นเลย แล้วไม่มีพยานรู้เห็นว่าเกิดยังไง ซึ่งถ้ามีกล้องวงจรปิดมันก็จะช่วยได้เยอะ ถ้ามีการจัดให้ติดกล้องวงจรปิดเยอะๆหลายๆมุมก็ดี มันจะช่วยให้เรารวบรวมพยานได้ง่ายขึ้น สรุปลำนวนได้ไวขึ้น...”

(A4, 22 สิงหาคม 2567)

“...เครื่องมือที่ใช้ตรวจมีการใช้เป็นระยะเวลาช้านแล้ว จนตอนนี้แทบจะอ่านค่าไม่ได้...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

“...อุปกรณ์บางชนิดราคาสูง ซึ่งที่นี้ไม่มีหรืออุปกรณ์ไม่พอก็ต้องไปอาศัยยืมจากศูนย์อื่น...”

(B5, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีความสอดคล้องกันในการขาดแคลนเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ มีการกระจายไปยังหน่วยงานส่วนต่างๆไม่เพียงพอ และพบปัญหาความล้าสมัยของเครื่องมือ ขาดการบำรุงรักษา และมีความเสื่อมสภาพ ซึ่งเกิดจากการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ

4.2.3. สภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน

ผู้วิจัยนำเสนอสภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน โดยนำเสนอผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง ปัญหาด้านสภาพสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาอื่นๆ

1) ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

1. จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 วางหลักไว้ว่า ให้นักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคหนึ่ง วางหลักไว้ว่า ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้นักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

วรรคสอง วางหลักไว้ว่า ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้นักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

3. จากงานวิจัยของพิสิฐฐ์ สีงากี (2561) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจและดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยพบว่า มีปัญหาในมาตรา 131 ในการให้นักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเป็นการเปิดช่องว่างให้นักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและ

ผู้เสียหายมากเกินไป ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม และในการตรวจพิสูจน์ ตัวอย่างส่วนประกอบตามร่างกายจากผู้ต้องหาและผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นหน้าที่ พนักงานสอบสวนโดยมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจ แต่ต้องกระทำเพียงจำเป็นและ ตามสมควร ซึ่งเป็นการให้ดุลพินิจพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึงพยานหลักฐานเพื่อเพียงพอต่อ การพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายซึ่งอาจทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมได้

4. จากงานวิจัยของอัญชิสา จิตราภิรมย์ (2563) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการ นำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน โดยพบว่า การใช้ดุลพินิจ ในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการ ใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรม

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า การบัญญัติกฎหมายการให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการ รวบรวมพยานหลักฐาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน การชั่งน้ำหนัก พยานหลักฐานต่างๆ รวมถึงการนำพยานหลักฐานต่างๆเข้าสู่สำนวน และในการกำหนดปริมาณโทษ ในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

“...ถ้าไม่มีการกำหนดปริมาณโทษ ที่พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสั่ง ให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ การแสวงหาข้อเท็จจริงและการรวบรวมพยาน ก็จะไม่เข้าถึงได้มากกว่านี้...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...ที่เคยแนะนำพนักงานสอบสวนเรื่องการนำพยานวัตถุชิ้นนี้มาตรวจ แต่เขาก็ไม่ค่อยสนใจในวัตถุพยานชิ้นนี้ ถ้าตามกฎหมายเขาก็มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจ แต่ก็อยากให้ ฟังเราด้วยประกอบกันไป...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

“...พนักงานสอบสวนอาจจะไม่ได้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะ อาจจะใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานคลาดเคลื่อนได้ พอถึงชั้นอัยการก็ต้องเบิกพยาน ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม...”

(C1, 28 สิงหาคม 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีความสอดคล้องกัน ด้านการบัญญัติกฎหมายในการให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการพิจารณาหลักฐานในสำนวนเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนมิใช่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ จึงทำให้อาจมีการใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานคลาดเคลื่อนได้ และในกรณีที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุพยานหรือเอกสารใดๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง และมีการกำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีขึ้นไปซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถตรวจเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์กรณีที่เกิดอาญาอัตราโทษจำคุกต่ำกว่า 3 ปีลงมา ซึ่งกระทบต่อการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานในสำนวนอย่างยิ่ง

2) ปัญหาด้านสภาพสังคม

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

1. จากสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน) สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองพบว่าประชากรทั่วประเทศไทย เดือนกันยายน 2567 มีจำนวน 65,969,270 คน และในจังหวัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 5,461,184 คน ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรเยอะที่สุด

2. จากสถิติจำนวนชุมชนประเภทต่างๆในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.2566 ของศูนย์สารสนเทศกรุงเทพมหานคร พบว่า มีชุมชนเมือง 939 ชุมชน คิดเป็น 46.79% ชุมชนแออัด 633 ชุมชน คิดเป็น 34.54 % จากทั้งหมด 2007 ชุมชน

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

จากข้อมูลผู้วิจัยพบว่า การที่ประชากรมีจำนวนมากและมีชุมชนแออัดกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาดังนี้

“...เวลาเหตุเกิดอย่างในชุมชนแออัด ชาวบ้านเขาไม่ค่อยรู้ว่าต้องทำตัวอย่างไร ผมต้องมาคอยอธิบายว่าอย่าเข้ามาใน police line...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...ผมเคยเจอไฟไหม้ชุมชนแออัดที่อยู่บนคลอง แล้วเป็นบ้านไม้ที่อยู่ติดๆกันก็ลามไปเร็วมากเป็นวงกว้างเลย แล้ววัตถุพยานที่เหลืออยู่ก็ไหลตามน้ำไปเลยก็เลยรวบรวมพยานยากมาก มันหายไปกับน้ำ...”

(A4, 22 สิงหาคม 2567)

“...ชาวบ้านแถวนั้นมามุ่งที่เกิดเหตุ ด้วยความอยากรู้อยากเห็น บางทีก็ มีนักข่าวมารายงานข่าว ก็มีเหยียบพื้นที่ในสถานที่เกิดเหตุบ้าง รอยเท้าก็ปนกัน ผมก็ทำงานยาก กว่าเดิม...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

“...ตอนนั้นผมลงพื้นที่เกิดเหตุเป็นโรงงาน คนเยอะมาก มีชาวบ้านมายืนดูบางคนก็เข้ามาถามเข้ามาอยู่ ในสถานที่ ผมก็ต้องไปถามตำรวจให้มาช่วย ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่...”

(E1, 20 กันยายน 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่ามี ปัญหาด้านสภาพสังคม เนื่องจากประชากร นักข่าวรวมถึงบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุ ด้วยความไม่รู้กฎระเบียบต่างๆ หรือขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และไม่ทราบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ด้วยขนาดประชากร ขนาดชุมชนที่ข้อมูลความรู้ต่างๆเกี่ยวกับเหตุเพลิงไหม้เข้าไม่ถึง ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่

3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

จากรายงานภาวะเศรษฐกิจไทยปี 2566 พบว่าการลงทุนภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 3.2 ชะลอลงจาก ปีก่อนตามการลงทุนในหมวดเครื่องจักรเครื่องมือ และการใช้จ่ายภาครัฐหดตัวสูงจากปีก่อน ทั้งจาก รายจ่ายเพื่อการอุปโภคและรายจ่ายลงทุน

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

“...เดี๋ยวนี้อาจจะแพงขึ้น อุปกรณ์ที่ได้รับการจัดสรรก็น้อยลง อย่างแต่ ก่อนราคานี้อาจจะได้เครื่องมือ 100 ชิ้น แต่พอปัจจุบันราคานี้ซื้อได้แค่ 70 ชิ้น ก็ทำให้เครื่องมือที่ใช้ใน การปฏิบัติงานน้อยลงไปอีก กระจายไม่ทั่วทุกที่...”

(A4, 22 สิงหาคม 2567)

“...จากสภาพเศรษฐกิจเดี๋ยวนี้อุปกรณ์ ข้าวของเครื่องใช้เขาก็ลด ต้นทุน คุณภาพก็ลดไปด้วย ยิ่งพวกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เราใช้ บางทีก็ไม่มีคุณภาพเพราะคนเน้นแต่ของถูก ราคาจับต้องได้ ก็อาจจะทำให้เกิดไฟไหม้จากเครื่องใช้ไฟฟ้าได้ง่ายขึ้น...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

“...เศรษฐกิจไม่ดี คนไม่มีปัจจัยจ้างทนายความ หรือบางคนขอลดค่า
ดำเนินการ ก็ทำให้ทนายความรวบรวมหลักฐานได้เท่าที่ได้รับการว่าจ้าง ไม่ได้เต็มประสิทธิภาพ
ถ้าประชาชนมีรายได้มากขึ้นก็จะมีปัจจัยในการจ้างทนายความ และได้รับความยุติธรรมในกรณีที่มี
การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนกับบริษัทประกันภัย...”

(D1, 15 กันยายน 2567)

“...ประกันอัคคีภัยเราก็พิจารณาตามความคุ้มครอง ตามเบี้ยที่
ประชาชนจ่าย ถ้าจ่ายแพงก็คุ้มครองได้เยอะ ซึ่งบางคนรายได้น้อยจ่ายเบี้ยน้อยก็อาจจะไม่ได้รับ
คุ้มครองเต็มที่...”

(E1, 20 กันยายน 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่าภาวะเศรษฐกิจ
ตกต่ำส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณที่น้อยลงไม่เพียงพอที่กระจายไปยังหน่วยงานต่างๆได้ รวมถึง
อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่มีคุณภาพต่ำ ทำให้เกิดไฟไหม้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งกระทบต่อภาระหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่ที่ต้องเพิ่มมากขึ้น

4) ปัญหาด้านเทคโนโลยี

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีให้ความสะดวกสบาย เข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา และใน
องค์กรต่างๆนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีต้องมีการ
อัปเดตอยู่ตลอดเวลา

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

“...คอมพิวเตอร์ผมเก่าพอสมควรไม่ได้อัปเดตมาหลายปีแล้ว อย่าง
แอปที่ต้องเสียเงินอัปเดตมันไม่พอ ต้องใช้เวอร์ชันเดิมไม่ก็พิมพ์แมนนวลเอา กว่าจะเขียนรายงานสรุป
สำนวนได้ก็ใช้เวลานาน...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...อุปกรณ์บางชนิดไม่เหมาะสมกับพื้นที่เกิดเหตุ ก็ควรอัปเดตให้มี
ความทันสมัยหรือใช้เทคโนโลยีช่วยในการตรวจก็ดี...”

(A2, 22 สิงหาคม 2567)

“...เดี๋ยวนี้มีกลุ่มไลน์ไว้ประสานงานในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน ก็ควรจะมีแอปหรือช่องทางอื่นที่ทุกหน่วยงานเข้าถึงได้...”

(B3, 28 สิงหาคม 2567)

“...ระบบเทคโนโลยีที่ช่วยในการแก้ต่างคดี เช่น คลิปวิดีโอ คลิปเสียง หรือคลิปจากกล้องวงจรปิด ซึ่งบางทีมันใช้งานไม่ได้ ถ้ามีการนำเทคโนโลยีมากู้คืนหรือใช้เทคโนโลยีอื่นๆได้ก็น่าจะดี...”

(D2, 15 กันยายน 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีความล้าสมัย ไม่ได้อัปเดตเทคโนโลยี เครื่องมือบางชนิดมีการใช้รุ่นเก่า และเทคโนโลยีที่ใช้ในการประสานงานหรือติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันยังไม่ครอบคลุม

5) ปัญหาด้านอื่นๆ

5.1 ปัญหาด้านสภาพอากาศ

(1) ผลการรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร

ด้วยสภาพอากาศในประเทศไทย โดยเฉพาะฤดูร้อนและฤดูหนาวซึ่งส่งผลให้เกิดไฟไหม้ได้ง่ายขึ้น จากสภาวะอากาศร้อนและแห้ง รวมถึงกรณีที่ฝนตกก็อาจทำให้พยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพได้

(2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

“...ผมเจอเคสที่อากาศร้อนมากๆ แล้วเจ้าหน้าที่คุมเพลิงยาก ไฟไหม้จนไม่เหลืออะไรเลย กว่าที่จะคุมเพลิงได้ก็กินเวลานาน พอเข้าไปตรวจ พยานหลักฐานก็แทบจะไม่มีอะไรหลงเหลือเลย...”

(A5, 22 สิงหาคม 2567)

“...เกิดเหตุไฟไหม้แล้วฝนตกหนัก พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุก็เสื่อมสภาพ ส่งตรวจไม่ได้...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

“...เกิดเหตุไฟไหม้แล้วฝนตกหนัก พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุก็เสื่อมสภาพ ส่งตรวจไม่ได้...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

“...ต้องไปที่เกิดเหตุเพื่อประเมินสถานที่ แล้วฝนตกหนัก ทำให้น้ำท่วม
ช่วงบริเวณนั้นก็เลยทำให้พยานหลักฐานเสียหายพอสมควรครับ...”

(D1, 15 กันยายน 2567)

(3) ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ พบว่าสภาพอากาศ
ส่งผลต่อสภาพวัตถุพยานชิ้นนั้นๆ ซึ่งบางชิ้นถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพทำให้ไม่สามารถตรวจหาสาเหตุ
ได้ ส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสรุปสำนวนของเจ้าหน้าที่



4.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยเป็นแนวทางที่ครอบคลุมสภาพปัญหาที่ค้นพบทั้งหมด

แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้และมีแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ 1)การจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ 2)การเพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ 3)การให้ความรู้แก่ประชาชน 4)การแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

1) การจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

(1.1) จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ให้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานไปในทางเดียวกันได้อย่างถูกต้อง

“...ถ้ามีการอบรมหรือฝึกปฏิบัติงานในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ เวลาเกิดเหตุก็จะมีความพร้อมและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าใจตรงกัน...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...สน.ผมเจอเคสเพลิงไหม้เยอะ ถ้ามีการอบรมหรือทำแนวทางการปฏิบัติงานคดีเพลิงไหม้ให้เจ้าหน้าที่มีความเชี่ยวชาญ จะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง เอาไปสอนหน่วยงานอื่นด้วยก็ดีขึ้นไปอีก...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...ถ้ามีการอบรมภาคปฏิบัติคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะให้เจ้าหน้าที่น่าจะช่วยให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เก็บวัตถุพยานได้ถูกต้องครบถ้วนมากขึ้น เวลาเจอสถานการณ์จริงจะได้ผิดพลาดน้อยลง...”

(B1, 26 พฤษภาคม 2567)

(1.2) เพิ่มช่องทางการประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วต่อการแจ้งเหตุ หรือเข้าพื้นที่เกิดเหตุ หรือการส่งข้อมูลสถานที่เกิดเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบ

“...ถ้ามีช่องทางที่ประสานได้ง่ายพร้อมๆกัน อาจจะจัดประชุมทุกหน่วยงาน ว่าสะดวกช่องทางไหน มีรหัสหรือข้อความสั้นๆเวลาแจ้งเหตุ ทุกหน่วยงานจะได้เข้าใจตรงกัน ผมว่าเป็นทางที่ดีนะ...”

(A2, 22 สิงหาคม 2567)

2) เพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

(2.1) จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ ให้เพียงพอต่อความต้องการตามศูนย์พิสูจน์หลักฐาน สถานีตำรวจแต่ละแห่ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจัดสรรงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมถึงพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมถึงงบประมาณในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

“...อาจจะทำหนังสือเสนอผู้บังคับบัญชา เรื่องงบประมาณ เพราะอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงาน ถ้ามีงบประมาณสนับสนุน ก็ทำงานได้รวดเร็วขึ้น...”

(A5, 22 สิงหาคม 2567)

“...ถ้ามีเครื่องมือกระจายอยู่ทุกศูนย์พิสูจน์หลักฐาน ก็ไม่เสียเวลาในการส่งวัตถุพยานไปตรวจศูนย์ที่มีเครื่องมือ ลดเวลาในการทำงานได้เยอะ...”

(B3, 28 สิงหาคม 2567)

(2.2) เพิ่มอัตราการจ้างบุคลากรเพื่อให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการลดภาระงานให้เหมาะสมตามกำลัง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

“...เจ้าหน้าที่เยอะขึ้น แต่ละคนก็ได้รับมอบหมายงานที่น้อยลง ภาระงานน้อยลง ทำงานได้เต็มที่ เป็นทางที่ดีมากๆค่ะ เพราะบางที่เจ้าหน้าที่ทำงานเยอะเข้าเวรติดๆกันพักผ่อนไม่พอส่งผลต่อสุขภาพอีก...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

3) ให้ความรู้แก่ประชาชน

ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ให้แก่ประชาชนได้ทราบ รวมถึงให้ความรู้ในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ เช่นการเคลื่อนย้ายรถหรือสิ่งของที่กีดขวางทาง เพื่ออำนวยความสะดวก และเปิดทางให้เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงานได้สะดวก

หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งหากประชาชนทราบข้อมูลดังกล่าว จะทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น

“...ผมเจอชาวบ้านไม่พอใจ โวยวายจะเข้ามาในที่เกิดเหตุ เพราะเขาไม่รู้การทำงานของเร ว่ามีขั้นตอนยังไง ต้องทำตัวยังไง แล้วผมก็ต้องไปอธิบายขั้นตอนให้เขาฟัง ซึ่งรบกวนการทำงานพอสมควร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ต้องช้าไปอีก ถ้ามีการให้ความรู้ขั้นตอนการทำงานของเรให้ฟัง ปัญหาน่าจะลดลงได้...”

(A3, 22 สิงหาคม 2567)

“...ถ้าสถานที่เกิดเหตุทางเข้าขนาดเล็ก แล้วประชาชนให้ความร่วมมือในการย้ายรถ หรือช่วยย้ายสิ่งของที่กีดขวางทางเข้า เจ้าหน้าที่ก็จะเข้าไปสถานที่เกิดเหตุได้เร็วขึ้น ใช้เวลาในการปฏิบัติงานในที่เกิดเหตุน้อยลง ถือว่าเยี่ยมเลยครับ...”

(B4, 28 สิงหาคม 2567)

4) แก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

(4.1) การกำหนดขอบเขตอำนาจ หรือแก้ไขข้อกำหนดในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด โดยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ มีส่วนในการพิจารณาหรือใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมในการนำพยานหลักฐานมาใช้ประกอบสำนวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“...อาจจะไม่ต้องให้เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานก็ได้ ขอแค่มีการกำหนดขอบเขตให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาหรือกลั่นกรองพยานหลักฐานนั้นๆที่จะใช้ในสำนวน เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

“...อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานนี้สำคัญเลยนะ เพราะคดีคลี่คลายได้ด้วยหลักฐานทั้งหมดที่มี และยังมีการนำวิทยาศาสตร์มาเกี่ยวข้องแล้วด้วย ถ้าได้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านนี้ก็ยังดี...”

(C1, 28 สิงหาคม 2567)

(4.2) แก้ไขข้อกำหนดในการกำหนดปริมาณของโทษมาเป็นเกณฑ์เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้การตรวจพิสูจน์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งหากไม่มีการกำหนดปริมาณของโทษ จะช่วยให้เข้าถึงข้อเท็จจริง และตรวจพิสูจน์

พยานหลักฐานโดยผู้เชี่ยวชาญได้ง่ายขึ้น รวมถึงการเพิ่มบทลงโทษทางอาญากรณีมีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายพยานหลักฐาน

“...ถ้าไม่มีปริมาณโทษมากำหนด ก็ส่งตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญได้ง่ายขึ้น ผมก็ทำงานได้ง่ายขึ้น...”

(A1, 22 สิงหาคม 2567)

“...อย่างคนที่ชาวบ้านเข้ามาในที่เกิดเหตุต่างๆที่รู้ว่าเข้าไม่ได้ ถ้ามีกฎหมายลงโทษได้ เขาก็จะได้ไม่ทำอีกและจะได้มีความกลัว ไม่รบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่...”

(B2, 28 สิงหาคม 2567)

แนวทางดังกล่าว ถือเป็นแนวทางที่ช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปได้ว่าแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ควรมีการให้ความรู้จัดอบรมแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เพิ่มช่องทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพิ่มงบประมาณสำหรับการจัดซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพิ่มจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับภาระงาน และให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งควรมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่การให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจของพยานหลักฐานและการแก้ไขกำหนดปริมาณโทษในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพลิงไหม้ได้ดีขึ้น



บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและนำเสนอสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในการศึกษา โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) และลงสนามเพื่อเก็บข้อมูลวิจัย (Field study) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็น 5 กลุ่ม ทั้งหมด 16 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสถานที่เกิดเหตุ จำนวน 5 คน 2) พนักงานสอบสวน จำนวน 5 คน 3) พนักงานอัยการ จำนวน 2 คน 4) ทนายความ จำนวน 2 คน และ 5) เจ้าหน้าที่ทางด้านประกันภัย จำนวน 2 คน หลังจากเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์กับข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอแนะนำข้อเสนอสรุปเพื่อตอบคำถามในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้
- 2) สภาพปัญหภายในหน่วยงาน
- 3) สภาพปัญหภายนอกหน่วยงาน

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จากการค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั้น พบว่า สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ แบ่งออกได้ 3 ส่วน ได้แก่ 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ 2) สภาพปัญหภายในหน่วยงาน 3) สภาพปัญหภายนอกหน่วยงาน รายละเอียดดังนี้

- 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จากขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 12 ขั้นตอนตามหลัก FBI พบว่ามีปัญหาในขั้นตอนต่อไป

1) ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบปัญหาการเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุ ด้วยขนาดของทางเข้าออก สถานที่เกิดเหตุมีความแคบ ทำให้เข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ยากและล่าช้า ทำให้มีการล่าเสียดูอุปกรณ์และเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้อย่างลำบาก ส่งผลให้พยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ

2) ขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ

เจ้าหน้าที่พบปัญหาด้านการที่มีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น ไทยมุง เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงผู้เสียหายมีการขนย้ายสิ่งของในสถานที่เกิดเหตุ โดยขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ส่งผลให้วัตถุพยานหรือสถานที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงไป

2) สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน

สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์

1) ปัญหาด้านบุคลากร จากการศึกษาพบว่า พนักงานสอบสวนขาดความรู้และขาดการฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางนิติวิทยาศาสตร์ และทักษะที่ใช้ในคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ และพบว่าจำนวนบุคลากรทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ภาระงานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวันไม่สอดคล้องต่อจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบ

2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าช้า เนื่องด้วยการติดขัดเรื่องของระเบียบแต่ละองค์กรในการประสานงาน เทคโนโลยีที่ใช้ในการติดต่อระหว่างกัน และพบปัญหาการมอบหมายหน้าที่ไปยังบุคลากรอย่างที่ไม่เกินความสามารถ เนื่องด้วยจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

3) ปัญหาด้านงบประมาณ จากการศึกษาพบว่า งบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ หรือทำปฏิบัติงานต่างๆ ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ทำให้อุปกรณ์ไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่หรือกระจายเครื่องมือไปยังส่วนอื่นๆ รวมถึงการขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุงเครื่องมือ ยานพาหนะ

(4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่า เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีความขาดแคลน มีการกระจายไปยังหน่วยงานส่วนต่างๆไม่เพียงพอ หรือไม่ทั่วถึง และพบปัญหาความล้าสมัย เครื่องมือขาดการบำรุงรักษา และมีความเสื่อมสภาพ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ

3) สภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน

สภาพปัญหาภายนอกหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง ปัญหาด้านสภาพสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาอื่นๆ

1) ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง จากการศึกษาพบว่า การบัญญัติกฎหมายในการให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ทำให้การพิจารณาหลักฐานในสำนวนเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียว และพบปัญหาในการกำหนดเงื่อนไขปริมาณโทษในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุพยานหรือเอกสารใดๆ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถตรวจเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในกรณีที่เกิดอาญาอัตราโทษจำคุกต่ำกว่า 3 ปีลงมา ซึ่งกระทบต่อการสืบสวนสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานในสำนวน

2) ปัญหาด้านสภาพสังคม จากการศึกษาพบว่า ประชากร นักข่าวรวมถึงบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในสถานที่เกิดเหตุ ด้วยความไม่รู้เรื่องกฎระเบียบ ขาดความรู้ในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และไม่รู้กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องด้วยสภาพสังคมที่เข้าถึงข้อมูลได้ยาก ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลให้มีการจัดสรรงบประมาณน้อยลงไม่เพียงพอที่จะซื้อเครื่องมือเพื่อกระจายไปยังหน่วยงานต่างๆได้ รวมถึงคุณภาพของอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่มีการลดต้นทุนเนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจ ทำให้อุปกรณ์คุณภาพต่ำลงตามต้นทุน ซึ่งเมื่อใช้หลายครั้งหรือมีสิ่งรื้อมากระตุ้นอาจเกิดไฟไหม้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งกระทบต่อภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ต้องเพิ่มมากขึ้น

4) ปัญหาด้านเทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความไม่ทันสมัย ไม่ได้อัปเดต และยังมีการใช้รุ่นเก่าในการปฏิบัติงานอยู่ และพบปัญหาเทคโนโลยีที่ใช้ในการประสานงานหรือติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) ปัญหาอื่นๆ

(5.1) ปัญหาด้านสภาพอากาศ จากการศึกษาพบว่า สภาพอากาศ เช่น อากาศร้อน หรือเมื่อฝนตกในปริมาณที่มาก ทำให้วัตถุพยานในที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือมีการเสื่อมสภาพ ส่งผลให้ตรวจหาสาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ได้ยาก หรือไม่สามารถตรวจได้

ตอนที่ 2 แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ ได้มาจากการวิเคราะห์ ข้อมูลทางเอกสารและเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของคดีเพลิงไหม้ และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้

1) การจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

(1.1) จัดให้มีการฝึกอบรมการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนในคดีเพลิงไหม้ ให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือมีการจัดทำคู่มือ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานด้านคดีเพลิงไหม้โดยเฉพาะ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว มีความชำนาญ และปฏิบัติงานไปในทางเดียวกันได้อย่างถูกต้อง

(1.2) จัดให้เพิ่มช่องทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความสะดวกและรวดเร็วต่อการแจ้งเหตุให้ทราบ หรือเข้าไปยังพื้นที่เกิดเหตุ รวมถึงการส่งข้อมูลสถานที่เกิดเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความชัดเจน และรวดเร็ว

2) การเพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

(2.1) เพิ่มงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน หรือให้เพียงพอต่อความต้องการในการกระจายไปยังศูนย์พิสูจน์หลักฐาน สถานีตำรวจ แต่ละท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเพิ่มงบประมาณสำหรับการบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ พาหนะ และระบบเทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และครบถ้วน

(2.2) จัดให้มีการจ้างบุคลากรเพิ่ม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ตามกำลัง และความรับผิดชอบ เพื่อเป็นการลดภาระงานให้แก่เจ้าหน้าที่ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

3) การให้ความรู้แก่ประชาชน

โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ให้แก่ประชาชน รวมถึงการให้ความรู้และจัดทำคู่มือในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ เช่น การเคลื่อนย้ายรถบริเวณที่เกิดเหตุและที่ใกล้เคียง เพื่อเปิดทางให้เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงาน

ได้สะดวก หรือเมื่อมีเหตุควรจะอยู่นอกบริเวณที่เกิดเหตุไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น และประชาชนสามารถรับมือกับเหตุเพลิงไหม้ได้

4) การแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

(4.1) จัดให้มีการแก้ไขขอบเขตอำนาจ หรือแก้ไขข้อกำหนดการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด โดยเพิ่มให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะ มีส่วนในการพิจารณาหรือใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อให้การนำพยานหลักฐานมาใช้ประกอบสำนวนได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องมากขึ้น

(4.2) จัดให้มีการแก้ไขข้อกำหนด หรือยกเลิกการกำหนดปริมาณโทษในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานมาเป็นเกณฑ์ เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์ ซึ่งส่งผลให้การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานโดยผู้เชี่ยวชาญได้ง่ายขึ้น รวมถึงจัดให้มีการเพิ่มบทลงโทษทางอาญากรณีที่มีบุคคลภายนอกหรือที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เพื่อป้องกันการทำลายพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ



5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปราย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

- (1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้
- (2) แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการศึกษาสภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ มาจากสภาพปัญหาที่พบในขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ 12 ขั้นตอน ตามหลัก FBI สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน และสภาพปัญหานอกหน่วยงาน สอดคล้องกับทฤษฎีเชิงบริหาร 4M และ PEST โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม และขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ 2) สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านงบประมาณ และปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ 3) สภาพปัญหานอกหน่วยงาน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง ปัญหาด้านสภาพสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านเทคโนโลยี และปัญหาอื่นๆ เช่นสภาพอากาศ

1. สภาพปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเพลิงไหม้ ตามหลัก FBI

(1) ขั้นตอนการเตรียมตัว เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ยากและล่าช้า เนื่องจากบางกรณีขนาดของทางเข้าออกสถานที่เกิดเหตุมีความแคบ และทำให้มีการลำเลียงอุปกรณ์และเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุได้อย่างลำบาก ส่งผลให้พยานหลักฐานถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทวฤทธิ์ อุทธา (2555) พบว่าความล่าช้าของการมาถึงสถานที่เกิดเหตุของเจ้าหน้าที่ พยานหลักฐานมักถูกทำลายหรือเสียหายก่อนเจ้าหน้าที่จะถึงที่เกิดเหตุ

(2) ขั้นตอนการป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ เจ้าหน้าที่พบปัญหาด้านการที่มีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่นไทยมุง เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงผู้เสียหายมีการขนย้ายสิ่งของในสถานที่เกิดเหตุ โดยขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ส่งผลให้วัตถุพยานหรือสถานที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงไป

2. สภาพปัญหาภายในหน่วยงาน

(1) ปัญหาด้านบุคลากร

จากการศึกษาพบว่า บุคลากรโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนขาดความรู้ความเข้าใจทางนิติวิทยาศาสตร์ และกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานคดีเพลิงไหม้ ส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจในพยานหลักฐานคลาดเคลื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสรา จิตราภิรมย์ (2563) โดยพบว่า พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน ซึ่งมีผู้ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้

(2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานในที่เกิดเหตุ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานล่าช้า สอดคล้องกับรายงานทางวิชาการกลุ่มสิงโต (2557) พบว่าการประสานงานในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนกับหน่วยงานราชการอื่นๆ มีขั้นตอนมาก ใช้เวลานานไม่ทันความต้องการ รวมถึงติดขัดเรื่องระเบียบภายในแต่ละองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่ามีความล่าช้าในการเดินทางเนื่องจากระยะทางของหน่วยงาน และการเข้าถึงที่เกิดเหตุโดยไม่ระมัดระวังของเจ้าหน้าที่ ทำให้ที่เกิดเหตุเสียหาย

(3) ปัญหาด้านงบประมาณ

จากการศึกษาพบว่า งบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอสำหรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การจัดซื้อยานพาหนะเพื่อใช้ในสถานที่ขนาดเล็ก หรือใช้ในกรณีมีเหตุที่ชุมชนแออัดซึ่งยากต่อการนำยานพาหนะขนาดใหญ่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่าการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวนขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ

(4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์

จากการศึกษาพบว่า ยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ และมีความไม่ทันสมัย รวมทั้งปัญหาอายุงานของเครื่องมือที่ใช้มาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขององอาจ ธเนศนิตย์ (2565) พบว่าเหตุการณ์ไฟไหม้ ส่วนมากมีข้อบกพร่องในด้านความปลอดภัยที่คล้ายคลึงกัน เช่น ขาดความตระหนักด้านความปลอดภัย ขาดการซ่อมบำรุงเครื่องมือ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดไฟฟ้าลัดวงจร

3. สภาพปัญหานอกหน่วยงาน

(1) ปัญหาด้านนโยบาย กฎหมายและการเมือง

จากการศึกษาพบว่า พบปัญหาด้านกฎหมาย ซึ่งมีการบัญญัติกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการพิจารณาหลักฐานในสำนวนเพียงฝ่ายเดียว โดยอาศัยดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชิสา จิตราภิรมย์ (2563 :บทคัดย่อ) โดยพบว่า การใช้ดุลพินิจในการเลือกพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาในสำนวนสอบสวน กำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งส่งผลต่อการอำนวยความยุติธรรม

(2) ปัญหาด้านสภาพสังคม

จากการศึกษาพบว่า ประชาชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ และไม่ทราบกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบที่เกิดเหตุ โดยประชาชนมักเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ เคลื่อนย้ายวัตถุพยานต่างๆในที่เกิดเหตุ เช่นทรัพย์สิน รวมถึงกรณีนักข่าวหรือสื่อมวลชนที่เข้าไปรายงานข่าวในบริเวณที่เกิดเหตุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้ยากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของฉันทนา วิทยนิพิฐพงษ์ (2565) พบว่าประชาชน รวมถึงไทยมุง สื่อมวลชนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการเข้าสถานที่เกิดเหตุซึ่งอาจทำลายพยานหลักฐานหรือเพิ่มวัตถุพยานให้แก่สถานที่เกิดเหตุ

(3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ส่งผลให้มีการจัดสรรงบประมาณที่น้อยลงไม่เพียงพอที่กระจายไปยังศูนย์ต่างๆได้ รวมถึงอุปกรณ์บางชนิดที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีการลดต้นทุนการผลิต ทำให้วัสดุอุปกรณ์มีคุณภาพต่ำ

(4) ปัญหาด้านเทคโนโลยี

จากการศึกษาพบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่มีความล้าสมัย ไม่ได้อัปเดตเทคโนโลยี เครื่องมือบางชนิดมีการใช้รุ่นเก่า และไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้ในการประสานงานหรือติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกัน

(5) ปัญหาอื่นๆ

5.1 ปัญหาสภาพอากาศ

จากการศึกษาพบว่า สภาพอากาศที่เกิดขึ้น กล่าวคืออากาศร้อน หรือเมื่อมีฝนตกในปริมาณมาก บริเวณที่เกิดเหตุ ส่งผลให้วัตถุพยานในที่เกิดเหตุถูกทำลายหรือมีการเสื่อมสภาพ จึงตรวจหา

สาเหตุการเกิดเพลิงไหม้ได้ยาก หรือไม่สามารถตรวจได้ รวมถึงกรณีลมแรงอาจทำให้วัตถุพยานปลิวไปตามลมได้

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิเคราะห์แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

แนวทางการแก้ไขปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้ โดยแบ่งออกเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1) จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานด้านการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานรวบรวมพยานหลักฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจในปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและเป็นไปตามแนวทางเดียวกันได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร แสนแก้ว (2561) พบว่าควรจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเป็นประจำทุกปีเพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการเพิ่มช่องทางการประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วต่อการแจ้งเหตุ หรือเข้าพื้นที่เกิดเหตุ หรือการส่งข้อมูลสถานที่เกิดเหตุให้เจ้าหน้าที่ทราบ (กนกพร แสนแก้ว, 2561)

2) เพิ่มงบประมาณสำหรับการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวนคดีเพลิงไหม้

จัดสรรงบประมาณการจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือ ยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เพียงพอต่อความต้องการตามความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงงบประมาณในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร แสนแก้ว (2561) ที่กล่าวว่า การมีอุปกรณ์ที่เพียงพอครบถ้วน และมีความทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน รวมถึงการเพิ่มอัตราการแจ้งบุคลากร หรือกำลังพลของพนักงานสอบสวน หรือผู้ช่วย ซึ่งจะส่งผลให้การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ให้ความรู้แก่ประชาชน

การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน ให้ทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้เพื่อให้ทราบขอบเขตของตนเอง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และไม่เป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตรองหทัย ยศประสิทธิ์ (2561) พบว่า ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนถึงความสำคัญของสถานที่เกิดเหตุถึงการปฏิบัติตนในสถานที่เกิดเหตุอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการรักษาสภาพของสถานที่เกิดเหตุ

ซึ่งหากประชาชนทราบจะทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รวดเร็วและเกิดผลกระทบต่อพยานหลักฐานน้อยลง

4) แก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมีบทลงโทษทางอาญาสำหรับบุคคลที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

4.1 การแก้ไขข้อกฎหมาย ในการกำหนดปริมาณของโทษมาเป็นเกณฑ์เพื่อให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ซึ่งมีการกำหนดปริมาณของโทษเพื่อมีการขอผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี ไกรฤกษ์ (2561) พบว่าหากไม่จำกัดอัตราโทษในความผิดยอมเป็นผลให้พนักงานสอบสวนสามารถแสวงหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาได้กว้างขวางมากขึ้น และการเพิ่มบทลงโทษทางอาญากรณีมีบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจทำให้มีการยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน มีการปนเปื้อนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี ไกรฤกษ์ (2561) พบว่าหากมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ไม่มีความจำเป็นที่เกี่ยวข้องเข้าไปในบริเวณที่เกิดเหตุ จะทำให้พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานสามารถตรวจเก็บวัตถุพยานหลักฐานได้โดยสมบูรณ์ ส่งผลให้การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาการจากห้องปฏิบัติการมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

4.2 การกำหนดขอบเขตอำนาจในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ให้มีความชัดเจนและโปร่งใสในการใช้ดุลพินิจ และเพื่อความเป็นธรรมแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ ผิวทองคำ (2565) พบว่า ควรปรับปรุงอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญา หากมีเหตุขัดข้องทำให้ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้ด้านนิติวิทยาศาสตร์ แก่เจ้าหน้าที่ดับเพลิง ในการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ และจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์หรือการบำรุงรักษาเครื่องมือ ให้เพียงพอต่อความต้องการ

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการจัดอบรมการปฏิบัติงานในคดีเพลิงไหม้ โดยเฉพาะให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

3) หน่วยงานทางปกครอง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน บ้านเรือนต่างๆ ในการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ โดยการทำโครงการอบรมภายในหมู่บ้าน หรือทำแผ่นพับ แจกให้แก่ประชาชน

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแก้ไขกฎหมาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ควรมีการแก้ไข หรือเพิ่มเติมข้อกฎหมายในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน และแก้ไขในส่วนของการกำหนดปริมาณโทษในการส่งตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ด้านประเด็นที่ศึกษา

(1) ควรทำการศึกษาในประเด็นของเจ้าหน้าที่แต่ละอาชีพที่เกี่ยวข้องกับคดีเพลิงไหม้ โดยเฉพาะเจาะจง

(2) ควรเปรียบเทียบการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ในคดีเพลิงไหม้ ระหว่างประเทศไทยและประเทศอื่นๆ

ด้านระเบียบวิธีวิจัย

(1) ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการรวบรวมพยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพ



รายการอ้างอิง

- Jakub Bielawski, B. K. P., Grzegorz Krajewski and Wojciech Wegrzynski (2024). An exploratory investigation into moisture content and wind impact on the fire behaviour of modular living walls. *Fire Safety Journal*, 142, 104024. doi:<https://doi.org/10.1016/j.firesaf.2023.104024>
- Mary-Jane, H., Karl, H., & David, I. (2022). Applying archaeology to fire investigation techniques: A review. *Forensic Science International*, 341, 111511. doi:<https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2022.111511>
- กนกพร แสนแก้ว. (2561). การศึกษาความรู้ความเข้าใจด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. สาธารณภัยทั่วประเทศปี2566. Retrieved from <https://dpmreporter.disaster.go.th/portal/disaster-statistics>
- กัจจา จิตรภิมมย์. (2557). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอัคคีภัย. ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์, 14, 5-6.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.
- ฉันทนา วิทยพิฑูพงษ์. (2565). สมรรถนะในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวน สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 7. (ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- ชัยกฤต ยกพลชนชัย, ญาณิฐา แพงประโคน, & จารุพร ดวงศรี. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการป้องกันการเกิดเพลิงไหม้ในครัวเรือนบ้านบก อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 15, 414.
- ตรองหทัย ยศประสิทธิ์. (2561). ความรู้ ความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ของพนักงานสอบสวน กองบังคับการตำรวจนครบาล 8. (ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- เทวฤทธิ์ อุทธา. (2012). กระบวนการรักษาสถานที่เกิด เหตุและรักษาวัตถุพยานของเจ้าหน้าที่มูลนิธิในเขตจังหวัด ชลบุรี. มหาวิทยาลัย ศิลปากร,
- ฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2556). การดับเพลิงขั้นต้น.
- พิสิษฐ์ สীগากี. (2561). ปัญหาและอุปสรรคการใช้อำนาจดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20, 1-2.
- เรวดี ไกรฤกษ์. (2561). แนวทางการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในชั้นสอบสวนเพื่อการดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชานิติ

- วิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยศิลปากร,
เรวัต ฉ่ำเฉลิม. (2563). การสอบสวนมิชอบ. วารสารสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง,
10.
สถาบันนิติธรรมมาลัย. ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อ
ประชาชน. Retrieved from <https://www.drthawip.com/criminalcode/1-32>
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (มปป.). คู่มือปฏิบัติงานของทีมตรวจสถานที่เกิดเหตุ_edited. 9-20.
สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. สถิติเหตุสาธารณภัยต่างๆ. Retrieved from
[https://www.bangkokfire.go.th/dashboard -
%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B9%80%
E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%98%E
0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%A0%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0
%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2/](https://www.bangkokfire.go.th/dashboard-%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%98%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%A0%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%95%E0%B9%88%E0%B8%B2/)
องอาจ ธเนศนิศย์. (2565). กรณีศึกษาอุบัติเหตุเพลิงไหม้รุนแรงจากอดีตถึงปัจจุบัน. Retrieved from
[https://www.shecu.chula.ac.th/data/boards/782/25650905-กรณีศึกษาอุบัติเหตุเพลิงไหม้
รุนแรงจากอดีตถึงปัจจุบัน.pdf](https://www.shecu.chula.ac.th/data/boards/782/25650905-กรณีศึกษาอุบัติเหตุเพลิงไหม้รุนแรงจากอดีตถึงปัจจุบัน.pdf)
อดิษฐ์ กัณหา. (2008). การวิเคราะห์การเกิดเพลิงไหม้จากการใช้งาน สภาวะผิดปกติของเครื่องใช้พัดลม
ไฟฟ้าตั้งโต๊ะ. มหาวิทยาลัย ศิลปากร,
อนุกุล, & พิรณัฐ. (2015). การตรวจหาลายนิ้วมือแฝงบน วัสดุของกลางในคดีเพลิงไหม้ด้วยวิธี *small
particle reagent (SPR)*. มหาวิทยาลัย ศิลปากร,
อัญชิสสา จิตราภิรมย์. (2563). ปัญหาทางกฎหมายในการนำพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ใน
การดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน. *Journal of MCU Buddhapanya*, 5 160.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจารุกุล ยินดี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2555 - มัธยมศึกษาปลาย โรงเรียนพระหฤทัยเชียงใหม่ พ.ศ.2558 - ปริญญาตรี น.บ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผลงานตีพิมพ์	ชื่อผลงาน : สภาพปัญหาและแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้น สอบสวนคดีเพลิงไหม้ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เขียน : จารุกุล ยินดี ชื่อวารสาร : วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย ปีที่ตีพิมพ์ : 2567
รางวัลที่ได้รับ	Outstanding Award ระดับชาติ

